

Jaarverslag 2020

In 2020 ging in Utrecht het project Heuvelrugtuinen van start. Lees verder op achterzijde.

*Samen voor mooie en
duurzame provincies*

 **de natuur en
milieufederaties**

Al 25 jaar steun van de Postcode Loterij

De samenwerking met de Natuur en Milieufederaties en de Nationale Postcode Loterij wordt ook de komende vijf jaar verlengd. Sinds 1996 ontvangen de Natuur en Milieufederaties een bijdrage om te werken aan een mooi en duurzaam Nederland. In 2020 is de samenwerking geëvalueerd en is besloten om deze voort te zetten.

Annie van de Pas, netwerkdirecteur van de Natuur en Milieufederaties, is verheugd over de voortgezette samenwerking: *“Dankzij de bijdrage van de Nationale Postcode Loterij is het voor de Natuur en Milieufederaties mogelijk om in héél het land te werken aan mooie en duurzame provincies. De bijdrage van de Loterij is voor ons al jarenlang een fundament voor het realiseren van vele mooie projecten. Het is fantastisch dat we op deze manier in heel Nederland het verschil kunnen maken.”*

De Nationale Postcode Loterij is in 1989 opgericht om goede doelen te steunen. Dankzij de deelnemers van de Postcode Loterij is er sinds de oprichting van de Loterij ruim 6,2 miljard euro aan mens en natuur gegeven. Wij ontvangen dit jaar opnieuw een vaste bijdrage van 2,25 miljoen euro van de Postcode Loterij: een aanzienlijk bedrag waar wij ontzettend blij mee zijn.

Op de foto: Dit jaar geen uitreiking van de cheque tijdens het Goed Geld Gala (omdat dit vanwege coronamaatregelen niet doorging), maar een impressie van projecten waar we dit jaar aan gewerkt hebben.

Inhoudsopgave

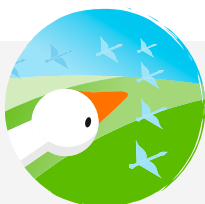
	Al 25 jaar steun van de Postcode Loterij	2
	Facts & figures 2020	4
	Voorwoord	5
1	De activiteiten van de Natuur en Milieufederaties in 2020	6
	Hoe werken we?	6
	Waar werken we aan?	7
	1.1 Duurzame energie en energiebesparing	7
	1.2 Circulaire economie	13
	1.3 Natuur, landschap en landbouw	16
	1.4 Communicatie/profileringsprojecten	24
	1.5 Activiteiten van het bestuur en koepel	25
	1.6 Activiteiten van de Raad van Toezicht	27
	1.7 Toekomstparagraaf	28
	1.8 Hoofdpunten meerjarenbeleidsplan	30
	1.9 Begroting 2021	31
2	Algemene informatie over de organisatie	32
	2.1 Doelen en profiel van De Natuur en Milieufederaties	32
	2.2 Vertaling van de doelstelling in visie, beleid en strategie	33
	2.3 Bestuursstructuur van de NMF's	34
	2.4 Integriteitsbeleid	35
	2.5 Risicoparagraaf	36
3	De financiële positie van de Stichting	37
	3.1 Staat van Baten en Lasten	37
	3.2 Balans en beleid t.a.v. reserves	38
4	Verantwoordingsverklaring	39
	Bijlagen	40
	Bijlage 1 Verantwoordingsverklaring van het bestuur van Stichting De Natuur en Milieufederaties	40
	Bijlage 2 Leden Bestuur en Raad van Toezicht	44
	Bijlage 3 Nevenfuncties Bestuur van Stichting De Natuur Milieufederaties in 2020	45
	Deel II Financieel jaarverslag	47
5	Jaarrekening 2020	48
	5.1 Balans per 31 december 2020	48
	5.2 Staat van baten en lasten over 2020	49
	5.3 Kasstroomoverzicht 2020	50
	5.4 Grondslagen van waardering en resultaatbepaling	51
	5.5 Toelichting op de balans per 31 december 2020	52
	5.6 Toelichting op de staat van baten en lasten over 2020	57
	5.7 Specificatie en verdeling kosten naar bestemming	61
6	Overige gegevens	66
	6.1 Vaststelling en goedkeuring	66
	6.2 Statutaire bepaling resultaatbestemming	66
	6.3 Resultaatbestemming	66
	6.4 Gebeurtenissen na balansdatum	66
	6.5 Controleverklaring	67
7	Bijlagen financieel jaarverslag	70
	7.1 Overzicht betalingen in 2020 van de Stichting De Natuur en Milieufederaties aan de twaalf provinciale Natuur- en Milieufederaties	70

Impact van

De Natuur en Milieufederaties

Insights 2020

Bereik

1.128 aangesloten
lokale groepen en organisaties

80.590

80.590 bezoekers
aan de 427 georganiseerde
activiteiten

913.995 mensen
online bereikt en bijna
4000 keer in de media

Versterken
maatschappelijk
middenveld

23.969 adviezen
gegeven aan burgers en
lokale organisaties

171 netwerken
opgezet, aan 456 netwerken
deelgenomen

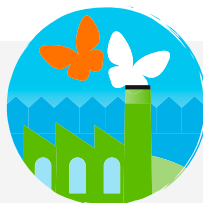

**1.078 maatschappelijke
initiatieven**
ondersteund en 485 initiatieven
helpen opstarten

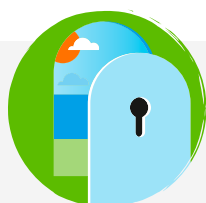
Verduurzamen
bedrijven

572 bedrijven advies gegeven
over duurzame bedrijfsvoering

169 bedrijven
helpen verduurzamen

1.311 bedrijven
toegang gegeven tot een breed netwerk
voor kennisuitwisseling over duurzaamheid

Verduurzamen
overheid

Bij 694 beleidsontwikkeltrajecten
betrokken en hierbij 260 organisaties
vertegenwoordigd

240 zienswijzen ingediend

190 concrete plannen
voor beleidsuitvoering ontwikkeld
waarvan 51% in praktijk gebracht

Voorwoord

2020 was een uniek jaar voor ons allen. Alles moest anders en tegelijkertijd gingen we door. De flexibiliteit en inzet van iedereen binnen onze koepel, maar ook bij alle federaties, was ongelooflijk. Voor de zomer zagen we wel stagnatie in sommige activiteiten, maar na de zomer leek het digitale werken volledig ingebed te zijn in onze organisatie. We zagen zelfs kansen om de uitwisseling tussen de federaties te versterken.

Zo lukte het ons om eind 2020 een nieuwe meerjarenstrategie vast te stellen, waarmee onze stip aan de horizon voor de komende jaren vorm krijgt. Klimaatverandering tegengaan, biodiversiteitsverlies herstellen en circulaire economie zijn de thema's waar we in onze samenwerking de komende jaren het verschil willen maken. Tegelijkertijd willen we in de uitvoering van deze strategie adaptief en lerend werken, aangezien de wereld om ons heen ook steeds verandert. Sommige onderwerpen, zoals organisatieontwikkeling, pakken we bewust pas in 2021 op. We denken namelijk dat hierbij het goede gesprek en de fysieke ontmoeting essentieel zijn.

Bijzonder is ook dat onze impact afgelopen jaar is toegenomen op (vrijwel) alle fronten. De kansen en het bereik via digitale media en online ontmoetingen zijn ontdekt en zullen in de tijd na corona een blijvende rol vervullen voor het realiseren van onze impact. Zo hebben we op het gebied van de energietransitie in de Regionale Energiestrategieën (RES) ons sterk gemaakt voor een natuur- en landschapinclusieve transitie, waarbij het voor bewoners mogelijk is om te participeren. We brengen dit als voorbeeld ook zelf met partners in de praktijk met ons Postcode Loterijproject Energietuinen. Op het gebied van natuur zijn we voortvarend aan de slag gegaan met het planten van bomen en daarmee zijn we op weg naar 10.000.000 extra bomen in Nederland. Binnen het thema circulaire economie hebben we ons servicepunt met handelingsperspectief voor inwoners en ondernemers verder doorontwikkeld.

Los van deze inhoudelijk impact ben ik vooral trots op de mensen die afgelopen jaar hebben bijgedragen aan de realisatie van deze impact. Hoewel we natuurlijk de onderlinge ontmoeting misten, was het enthousiasme en de passie om het verschil te maken voor toekomstige generaties onverminderd groot. Daarvoor wil ik iedereen enorm bedanken.

Matthijs Nijboer

Voorzitter de Natuur en Milieufederaties

1 De activiteiten van de Natuur en Milieufederaties in 2020

Hoe werken we?

Om onze doelen te bereiken zetten we in op een aantal pijlers: het versterken van het maatschappelijk middenveld dat zich inzet voor een duurzame samenleving, het aanjagen van duurzaam overheidsbeleid en het versnellen van een duurzame bedrijfsvoering. Daarnaast voeren we eigen projecten uit.

Het versterken van het maatschappelijk middenveld doen we door inhoudelijke, procesmatige en juridische ondersteuning te geven aan onze lid-organisaties (lokale initiatieven en groepen) en bewoners. Sterke (vrijwilligers)organisaties en initiatieven kunnen meer resultaten bereiken door netwerken en kennisdeling.

We stellen onze netwerken open en verbinden partijen (bedrijven, overheden en maatschappelijke organisaties) om samen grotere stappen te kunnen zetten richting een duurzame economie. Deze samenwerkingen bieden een platform om draagvlak te creëren en uit te breiden. Door deze activiteiten is meer kennisuitwisseling over natuur en milieu-issues mogelijk. Hiermee werken we aan bewustwording over duurzaamheid.

We adviseren bedrijven over hoe zij duurzaamheid in de praktijk kunnen brengen waardoor duurzame bedrijfsprocessen eerder en sneller worden geïmplementeerd. Voorbeelden hiervan zijn energiescans en het servicepunt circulair.

We behartigen de belangen van natuur en milieu in de provincies, onder andere door het beïnvloeden van beleid van met name lokale en provinciale overheden en door bij te dragen aan (de versnelling van) de

uitvoering van dit beleid. Hierbij vertegenwoordigen we vaak lokale en regionale natuur- en milieuorganisaties. Op deze manier dragen we bij aan beleid dat een duurzame samenleving bevordert. Steeds vaker worden we betrokken aan het begin van een beleidsproces; vaak om input te geven over het organiseren van draagvlak en participatie bij bijvoorbeeld groot-schalige duurzame energieprojecten.

Door deze activiteiten hebben we invloed op de beleidsontwikkeling op lokaal en provinciaal niveau en dragen we, samen met andere partijen, significant bij aan het vormen, versnellen en uitvoeren van beleid.

Om de impact van onze activiteiten te meten voeren we jaarlijks een impactonderzoek uit. In dit onderzoek wordt gekeken naar de meetbare resultaten en effecten (kwantitatief en kwalitatief) van onze activiteiten in 2020. Door de aard van het werk en de complexe netwerkomgeving zijn successen afhankelijk van veel factoren. Het impactonderzoek focust daarom op de directe effecten en resultaten van de activiteiten. Voor onze landelijke prioriteiten hebben we een Theory of Change (ToC) opgesteld. Deze is verkort opgenomen in dit jaarverslag. Tevens zijn per prioriteit de belangrijkste outputgegevens van 2020 opgenomen. De impactmeting gaat over de activiteiten van de 12 federaties in de provincies.

Waar werken we aan?

1.1 Duurzame energie en energiebesparing

We werken aan een samenleving die zo weinig mogelijk en in ieder geval duurzame energie gebruikt. Om dit te bereiken ondersteunen we initiatieven van burgers en bedrijven die duurzame energie willen opwekken en/of energie willen besparen, creëren we draagvlak voor een duurzame energievoorziening en stimuleren we overheden en bedrijven om te werken aan energieneutraliteit.

In 2020 vormden de projecten Participatiecoalitie (PC) en Energietuinen de voornaamste pijlers van het gezamenlijk energieprogramma. De Participatiecoalitie is een samenwerkingsverband dat voortvloeit uit het Klimaatakkoord. Binnen de Participatiecoalitie werken we samen met HIER, Energie Samen, Buurkracht en LSA bewoners. In het najaar van 2019 is de Participatiecoalitie van start gegaan en in 2020 heeft het project concreet vorm gekregen. Vanwege de coronamaatregelen konden veel bijeenkomsten plotseling niet doorgaan. Er werd snel geschakeld en masterclasses en lezingen werden omgezet naar online sessies en webinars. Met de online masterclasses *50% lokaal eigendom* bereikten we veel deelnemers en konden we werken aan de verankering van participatie bij energieprojecten. Rondom het thema Aardgasvrije wijken werd verder gewerkt aan het ondersteunen en begeleiden van buurtinitiatieven die hun wijk aardgasvrij willen maken. Daarnaast werd een website ontwikkeld om informatie en nieuws over het werk van de Participatiecoalitie te kunnen delen.

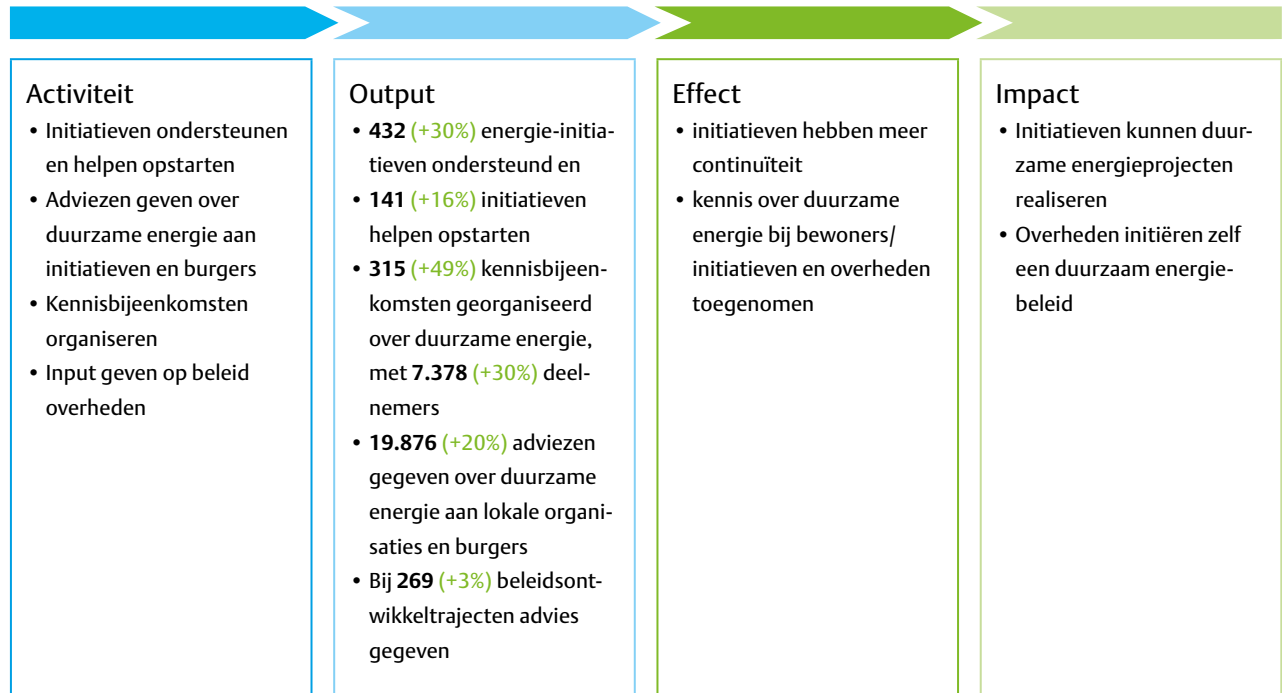
Het project 'Energietuinen' dat gefinancierd wordt met een extra gift van de Nationale Postcode Loterij ging in 2019 van start. In 2020 werden binnen dit project al mooie resultaten behaald. Er werd een ontwerpwedstrijd voor kinderen georganiseerd voor de Energietuin in Assen en er ligt inmiddels een definitief ontwerp klaar. Het is een nagenoeg hekloos ontwerp geworden, met 7 "kamers" voor biodiversiteit: voedsel, vogels, gezonde bodem, kleurrijk, insecten, bijen & vlinders en kikkers & amfibieën. Ook kwam er groen licht voor het ontwikkelen van Energietuin Mastwijk in Montfoort die op een oude afvalstortplaats komt te liggen.

Het bestaande ondersteuningswerk voor initiatieven binnen het programma Energie werd doorgezet. Daarnaast hebben we wederom kennis en ervaring op landelijk niveau uitgewisseld in de jaarlijkse (online) energietweedaagse. Naast de grote projecten Participatiecoalitie en Energietuinen werd in de Noordelijke provincies aan een klein project gewerkt met betrekking tot de aanlanding van Wind op land in samenwerking met Tennet.

In Drenthe werd de aftrap van Energietuin Assen-Zuid ingeluid met een ontwerpwedstrijd voor kinderen. Foto: Jack Tillmanns

Hieronder op hoofdlijnen de werkzaamheden van de 12 federaties op het thema Energie in 2020 en hoe deze bijdragen aan het bereiken van de sustainable development goals:

Sustainable Development Goals

Doel 7: Verzekeren toegang tot betaalbare, betrouwbare, duurzame en moderne energie voor iedereen
 7.2 Tegen 2030 in aanzienlijke mate het aandeel hernieuwbare energie in de globale energiemix verhogen.

Landelijke projecten

Ondersteuning energie-initiatieven/Programma Energie

Looptijd	1 januari 2020 t/m 31 december 2020, (doorlopend project sinds oktober 2013)
Begroting	€ 59.600
Deelnemers	Alle Natuur en Milieufederaties
Doel	Collectieven en burgers in positie brengen om een duurzame energiehuishouding te realiseren. De energietransitie versnellen door lokale energie-initiatieven te ondersteun en aan te jagen. Gezamenlijke communicatie en uitwisseling van 12 energieprogramma's zodat dienstverlening aan initiatieven optimaal is en de professionaliteit van initiatieven versterkt wordt.

In 2020:

- ▶ Zijn door de federaties 432 lokale energie-initiatieven actief ondersteund.
- ▶ Hebben we 141 nieuwe lokale projectinitiatieven helpen opstarten.
- ▶ Hebben de federaties 317 kennisbijeenkomsten over duurzame energie georganiseerd met ruim 7.300 deelnemers.
- ▶ Hebben de Energiemedewerkers landelijk kennis uitgewisseld tijdens een online Energietweedaagse.

Participatiecoalitie

Looptijd	1 januari 2019 t/m 31 december 2021
Begroting	ca. € 2.2 miljoen (totale periode)
Deelnemers	Alle Natuur en Milieufederaties
Doel	Bijdragen aan een energietransitie met oog voor mens, natuur en omgeving; en het stimuleren van de beweging van onderop.

In 2020:

RES

- ▶ Is er inzet geweest in de RES-regio's door de lokale/regionale vertegenwoordigers van de NMF's (i.s.m. Energie Samen) door middel van activiteiten, kennis, ervaring, inbreng etc. In > 15 regio's zit minstens één van de PC-organisaties in de stuurgroep van de RES. In de andere regio's is de PC vertegenwoordigd in adviesraden, klankbordgroep en/of werkgroepen.
- ▶ Werden RES-gerelateerde activiteiten in de regio's georganiseerd door (of met) de partners van de PC waarbij groene en/of energie-initiatieven van bewoners bij elkaar zijn gebracht. Er zijn meer dan 100 regionale activiteiten georganiseerd in de RES-regio's.
- ▶ Hebben we bijgedragen aan ondersteuning en stimulering van de RES-regio's, gemeenten, provincies, waterschappen en NP RES door op landelijk niveau gemaakte kennis en informatie beschikbaar te stellen via masterclasses, verspreiding van kennisdocumenten en een dashboard per RES-regio.
- ▶ De NMF's hebben de handreiking 'Natuur & Landschap in de RES' (oktober 2020) ontwikkeld en hierover breed gecommuniceerd. Ook hebben de NMF's een (grote) bijdrage geleverd aan de actualisatie van het factsheet 50% lokaal eigendom (januari 2020), Analyse van Concept-RES'en (najaar 2020) en Notitie burgerbetrokkenheid in het klimaatbeleid (dec 2020).
- ▶ Landelijke (online) bijeenkomsten over relevante RES-onderwerpen voor een breder publiek, georganiseerd door (een combinatie van) de NMF's, HIER en Energie Samen. Deze hadden de volgende thema's: 'Laat de RES in je voordeel werken' en 'Lobbyen in en voor de RES'en'.
- ▶ Ondersteuning van lokale energie-initiatieven bij hun opschaling en professionalisering.

Aardgasvrije wijken

- ▶ Hebben de NMF's zich ingezet om de ambities van bewoners en bewonersinitiatieven binnen de energietransitie te ondersteunen. Dit doen de NMF's door onder de vlag van de PC samen op te trekken en activiteiten af te stemmen met het Programma Aardgasvrije wijken (PAW), lokaal bewonersinitiatieven te begeleiden en door kennis te ontwikkelen én te delen.
- ▶ Hebben we samen met bewonersinitiatieven gewerkt aan het formuleren van de eigen ambitie én het maken van duidelijke afspraken met de gemeente in een geformaliseerde samenwerking. Concreet wordt er toegewerkt naar 100-150 geformaliseerde samenwerkingen.
- ▶ Hebben we 489 leads verzameld en zijn er 192 bewonersinitiatieven onder begeleiding van de PC. In totaal hebben eind 2020 61 initiatieven een geformaliseerde samenwerking gesloten met de gemeente.
- ▶ Is de samenwerking met het PAW versterkt. Zo is het proces in gang gezet om samen met het PAW een kennisagenda te ontwikkelen met de meest relevante leervragen rond de samenwerking tussen bewonersinitiatieven en gemeenten. Verder heeft de PC alle praktijklessen rondom bewonersinitiatieven gebundeld in het rapport '20 geleerde lessen bewonersparticipatie'. De structuur van het rapport is afgestemd met PAW zodat de lessen meegenomen kunnen worden wanneer de Handreiking participatie wordt geüpdatet.
- ▶ Hebben we een vervolgdocument ontwikkeld 'Transitievisie Warmte: voorbeelden uit de praktijk' waarin good practices worden belicht. Dit wordt door de medewerkers van de NMF's gebruikt in hun gesprekken met de gemeenten over de rol en meerwaarde van bewonersinitiatieven in de warmtetransitie.
- ▶ Hebben de NMF's verschillende regionale trainingen en online kennissessies voor zowel bewonersinitiatieven, gemeenten en strategische partners georganiseerd. De trainingen geven inhoudelijke informatie over de warmtetransitie, maar zijn met name gericht op het proces dat nodig is om de warmtetransities te versnellen in gemeenten en wijken en de rol/positie van bewonersinitiatieven daarin. Hierin werken de NMF's vaak samen met lokale partners, zoals provincie, initiatieven, andere maatschappelijke organisaties en natuurlijk de participatiecoalitie-partners.

Een brede warmtecoalitie van bijna 40 partijen bood een manifest aan om de diversiteit in de warmtemarkt te vergroten. Rechts op de foto: netwerkdirecteur Natuur en Milieufederaties Annie van de Pas.

Energietuinen

Looptijd	1 april 2019 t/m 31 december 2023
Begroting	€ 1.650.000 (totale periode)
Deelnemers	Natuur en Milieufederaties in Drenthe, Overijssel, Brabant en Utrecht
Doel	Het realiseren van drie Energietuinen waarbij grootschalige opwek van duurzame energie samengaat met natuur en biodiversiteit, recreatie en educatie, in een mooi en integraal ontwerp.

In 2020:

- ▶ Is in Mastwijk het bestemmingsplan gewijzigd en is de omgevingsvergunning verleend. De SDE++ subsidie is aangevraagd. Met omwonenden en belanghebbenden is een LEADER subsidieaanvraag gedaan voor fluisterbootjes en een innovatiepad (uitsluitel in 2021);
- ▶ Is in Wijhe het integrale gebiedsontwerp met de projectpartners en belanghebbenden verder uitgewerkt en is een externe projectleider aangesteld (door de gebiedsontwikkelaar) om het proces te begeleiden. Het ecologische ontwerp van de zonneweide is samen met Landschap Overijssel gemaakt en het vastgoed met woningen is door Stichting Het Oversticht ontworpen in de stijl van een moderne havezathe. In het integrale ontwerp van het hele gebied is een educatieve energie-innovatie-wandelroute opgenomen.
- ▶ In Assen-Zuid is het Energietuinenontwerp verder uitgewerkt, resulterend in 7 “kamers” voor biodiversiteit: voedsel, vogels, gezonde bodem, kleurrijk, insecten, bijen & vlinders, en kikkers & amfibieën. Er is een nagenoeg hekloos ontwerp gemaakt. Voor basisscholen is een tekenwedstrijd gehouden voor een Energietuin-ontwerp.
- ▶ Het thema Energietuinen is bij (semi)professionals onder de aandacht gebracht bij talkshows en online congressen, zoals Hier Opgewekt en het Consortium Zon in Landschap.
- ▶ Middels een raadpleging onder de burgerbeweging, waaronder de aangesloten groepen van de NMFs, is opgehaald welke randvoorwaarden belangrijk zijn voor duurzame energieprojecten.
- ▶ Er zijn studenten betrokken geweest voor onderzoek naar publiek-private samenwerking bij Energietuinen (NMO), naar materialisatie in de Energietuin Mastwijk (WUR) en naar eetbare beplanting onder zonnepanelen (BMF).
- ▶ Bij het partnerproject Zonneweide ‘t Veen in Griendtsveen is een natuurwerkplaats gehouden onder begeleiding van de NMFL. Daarnaast is de SDE-subsidie toegekend aan de energiecoöperatie Reindonk Energie.

Zonneweide ‘t Veen in Griendtsveen trad toe als eerste Kennispartner van Energietuinen Nederland. Foto: Jack Tillmanns

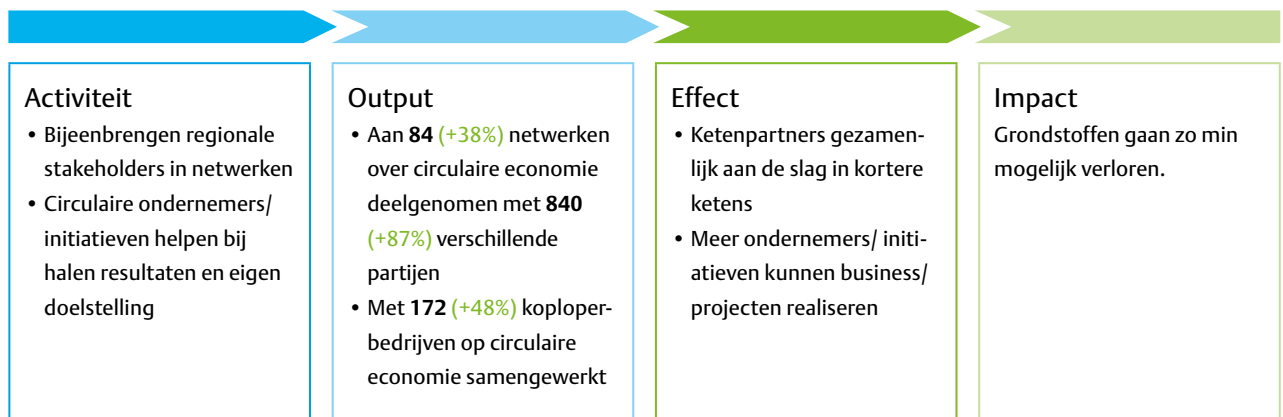
1.2 Circulaire economie

We willen de ecologische voetafdruk van Nederland verkleinen door de economie circulair te maken. We proberen productieketens te sluiten door partijen aan elkaar te koppelen, bijvoorbeeld rondom stadshout. En we creëren draagvlak voor circulaire producten en brengen vraag en aanbod bij elkaar.

Het thema Circulaire economie begint binnen de Natuur en Milieufederaties (de NMF's) steeds meer vorm te krijgen. Het expertteam circulaire economie stemt met elkaar af op landelijk niveau om kennis en ervaring uit te wisselen. In het najaar van 2020 is het Europese project All things bio van start gegaan, waarin een serious game ontwikkeld wordt rondom biobased voedselverpakkingen. En het Servicepunt Circulair wordt steeds beter gevonden zowel door consumenten als producenten van circulaire producten. Uit onze impactmeting is gebleken dat we op het thema circulaire economie een flinke groei doorgemaakt hebben.

Hieronder op hoofdlijnen de werkzaamheden van de 12 federaties op het thema Circulaire economie in 2020 en hoe deze bijdragen aan het bereiken van de sustainable development goals :

Sustainable Development Goals

Doel 12: Verzeker duurzame consumptie-, en productiepatronen

12.5 Tegen 2030 de afvalproductie aanzienlijk beperken via preventie, vermindering, recyclage en hergebruik.

Landelijke projecten

Circulaire economie

Looptijd	1 januari 2020 t/m 31 december 2020 (doorlopend project sinds 2017)
Begroting	€ 54.120
Deelnemers	Alle Natuur en Milieufederaties
Doel	De transitie naar een Circulaire Economie stimuleren.

In 2020:

- ▶ Heeft het CE-expertteam zich verder ontwikkeld. We zien meer gezamenlijk aangevlogen landelijke en/of regio-overstijgende initiatieven. We zien kennistoename en hechtere verbindingen. We zien naast meer landelijke dynamiek ook toename van CE-initiatieven en acquisitie op federatieniveau. We kennen elkaars expertise en kracht en weten elkaar steeds beter te vinden en te benutten. Nieuwe landelijke collega's kunnen steeds makkelijker instappen en meedraaien. Het team helpt elkaar vooruit. We zien bij meerdere NMF's een groei van opkomende initiatieven en activiteiten, die onder meer door kennisdeling tussen de NMF's tot stand is gekomen. Komend jaar zullen we hier verder op inzetten en samen met de experts actief aan de slag te gaan met het maken van keuzes op doelgroep (bijvoorbeeld burgers of ondernemers) en initiatieven (bijvoorbeeld projecten of campagnes).
- ▶ Onze bekendheid als speler wordt versterkt door het gezamenlijke instrument dat we in 2020 hebben doorontwikkeld het Servicepunt Circulair. Hiermee zijn we landelijk en regionaal goed zichtbaar en vindbaar. Dit middel stelt ons in staat om positie in te nemen en onze rol te pakken in het circulaire krachtenveld op alle niveaus.
- ▶ Nu er een stevig fundament staat is het zaak om in 2021 deze investering verder uit te nutten door gericht in te zetten op meer landelijke profilering. Dit is onderdeel van een landelijk communicatieplan CE wat eind 2020 is opgeleverd.
- ▶ De samenwerking heeft dit jaar resultaat opgeleverd in de vorm van diverse offerteaanvragen en een aantal landelijke en regionale opdrachten. Van het Ministerie van I&W hebben we een opdracht gekregen in het kader van 'Versnellen van de transitie naar CE in de regio'. Daarnaast is het project Noordelijke Delende Dorpen in 2020 door de eerste twee selectierondes gekomen voor de landelijke uitvraag voor de Europese subsidie LIFE IP. In 2021 hopen we dit te verzilveren. Ook hebben wij als Natuur en Milieufederaties in 2020 een inhoudelijke bijdrage geleverd aan het landelijk Rijks uitvoeringsprogramma CE en zijn als partij verbonden aan het onderdeel CE in de regio.

Om inspiratie op te doen en ideeën uit te wisselen over circulaire mogelijkheden, organiseert Natuur en Milieu Overijssel het Circulair Café voor lokale initiatieven en bewoners.

Stadshout

Looptijd	Januari 2019 t/m december 2020
Begroting	€ 22.900
Deelnemers	Natuur en Milieufederaties: Utrecht, Zuid-Holland en Noord-Holland
Doel	Kennisuitwisseling organiseren tussen gemeenten, lokale initiatieven en ondernemers over kansen voor circulair gebruik van stadshout.

In 2020:

- ▶ Deden we een peiling onder alle stadshoutorganisaties van Nederland, met daarin vragen over de organisatievorm, grootte, hoeveelheid hout die verwerkt wordt en de netwerkbehoefte.
- ▶ Zorgden we ervoor dat Keistadshout Amersfoort het Amersfoortse Toekomstfonds heeft toegekend gekregen. Van dit geld konden broodnodige machines, zoals een bomenzaag, worden aangeschaft voor de start van dit initiatief in Amersfoort.
- ▶ Gingen we met Stadshout Amsterdam op zoek naar manieren om stadsbomen te certificeren. Als stadsbomen gecertificeerd zijn, kan het hout dat door stadshoutorganisaties wordt gezaagd ook als gecertificeerd hout doorverkocht worden en heeft het meer waarde.
- ▶ Namen we deel aan het eerste Europese Stadshoutcongres. We vertelden hier iets over het Nederlandse stadshoutnetwerk en de verschillende stadshoutorganisatievormen die er in Nederland zijn.
- ▶ Zorgden we dat Bollenstreekhout is opgenomen in de MAEX.

All things bio

Looptijd	September 2020 t/m december 2021
Begroting	€ 57.167 (totale periode)
Deelnemers	Natuur en Milieu Overijssel, Natuur en Milieufederatie Utrecht
Doel	In dit project ontwikkelen we samen met experts en inwoners een serious game over het thema biobased voedselverpakkingen.

In 2020:

- ▶ Hebben we een stakeholderinventarisatie gemaakt, waarmee we in kaart hebben gebracht welke verschillende groepen stakeholders belangrijk zijn voor ons in dit project.
- ▶ Zijn we begonnen met het werven van de inwoners voor ons panel.
- ▶ Zijn we begonnen met het organiseren van de eerste 'focusgroep'.

1.3 Natuur, landschap en landbouw

We willen het landschap en de natuur in Nederland beschermen en ontwikkelen. Hiervoor ondersteunen we initiatieven van burgers en bedrijven die zich bijvoorbeeld inzetten voor biodiversiteit in de eigen omgeving. Met de ambitie om natuurinclusieve landbouw (NiL) te ontwikkelen, zoeken we naar optimale inpassing en toepassing van biodiversiteit in het landbouwproductieproces. Want biodiversiteit is niet alleen nodig voor landschap, milieu en natuur, maar ook voor een gezonde, rendabele landbouw op de lange termijn. Tegelijk groeit ook bij het publiek het bewustzijn dat een goede balans tussen productie en natuur in de landbouw noodzakelijk is en dat ook zij – burgers én consumenten - daar een (financiële) verantwoordelijkheid hebben.

In 2020 hebben we verdere stappen gezet op het thema Natuurinclusieve landbouw (NiL). Het wordt steeds duidelijker dat de grenzen voor het huidige landbouwsysteem bereikt zijn en dat er een omslag plaats moet vinden. Er zijn boeren die de weg naar verduurzaming al lang zijn ingeslagen, maar veel boeren die dit pad op willen gaan, lopen tegen vragen aan van verdienmodellen en wet -en regelgeving. Om hen op weg te helpen, hebben we met behulp van de nieuwe website landbouwmetnatuur.nl een platform gecreëerd dat als kennispunt over natuur-inclusieve landbouw fungeert.

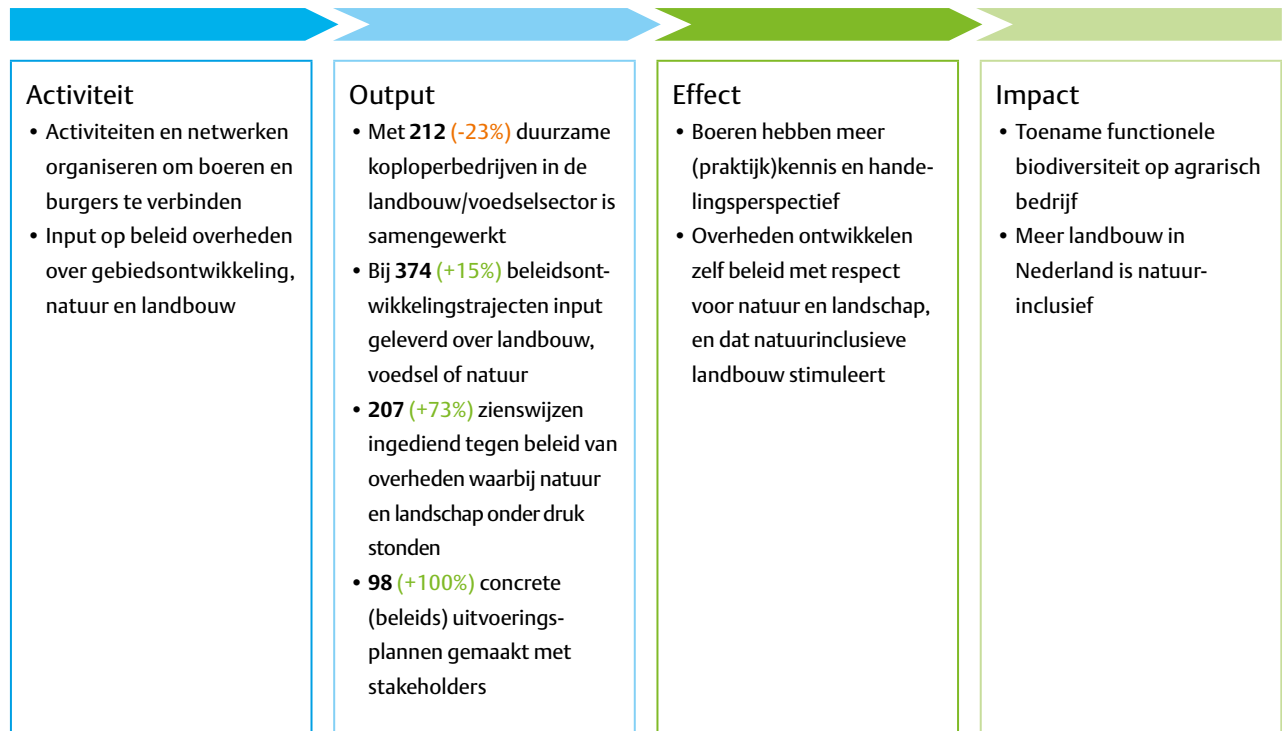
Daarnaast willen we consumenten bewust maken van de noodzaak van een voedseltransitie waarbij ingezet wordt op meer lokaal geproduceerd voedsel. Dit doen we vanuit de [GoodFoodClub](https://www.goodfoodclub.nl), waar dit jaar extra ingezet is op naamsbekendheid door middel van televisiespotjes en ondersteuning van lokale aanbieders door ze uit te lichten in social mediacampagnes vanuit onze federaties.

Met het project Plan Boom, dat eind 2019 ambitieus van start ging, willen we binnen vier jaar 10 miljoen bomen planten. Helaas konden vanwege corona in 2020 geen grootschalige boomplantevenementen georganiseerd worden. Toch leeft het project en werden veel kleinschalige coronaproof plantevenementen georganiseerd. Via de website [Planboom.nl](https://planboom.nl) werden maar liefst 1500 boompjes-voor-beginnerspakketten besteld door consumenten, goed voor 4500 boompjes in eigen of andermans tuin. In totaal werden in 2020 ruim 250.000 bomen geplant.

Vanwege de pandemie vonden er alleen kleinschalige plantevenementen voor Plan Boom plaats in 2020.

Hieronder op hoofdlijnen de werkzaamheden van de 12 federaties op het thema Natuur, landschap en landbouw in 2020 en hoe deze bijdragen aan het bereiken van de sustainable development goals:

Sustainable Development Goals

Doel 15: Bescherm, herstel en bevorder het duurzaam gebruik van ecosystemen, beheer bossen duurzaam, bestrijd woestijnvorming en landdegradatie en draai het terug en roep het verlies aan biodiversiteit een halt toe. 15.5 Dringende en doortastende actie ondernemen om de aftakeling in te perken van natuurlijke leefgebieden, het verlies van biodiversiteit een halt toe te roepen en, tegen 2020, de met uitsterven bedreigde soorten te beschermen en hun uitsterven te voorkomen.

Doel 2: Beëindig honger, bereik voedselzekerheid en verbeterde voeding en promoot duurzame landbouw. 2.4 Tegen 2030 duurzame voedselproductiesystemen garanderen en veerkrachtige landbouwpraktijken implementeren die de productiviteit en de productie kunnen verhogen, die helpen bij het in stand houden van ecosystemen, die de aanpassingscapaciteit verhogen in de strijd tegen klimaatverandering, extreme weersomstandigheden, droogte, overstromingen en andere rampen en die op een progressieve manier de kwaliteit van het land en de bodem verbeteren.

Natuurinclusieve landbouw

Looptijd	1 januari 2020 - 31 december 2020 (doorlopend programma sinds 2016)
Begroting	€ 85.000
Deelnemers	Alle Natuur en Milieufederaties
Ambitie	In 2030 is alle landbouw in Nederland Natuurinclusief; in 2030 is de biodiversiteit voor alle soortgroepen vergaand hersteld.
Doelen	a. Effectieve invloed op beleid dat deze ambitie helpt realiseren met inbreng naar/ vanuit de de provincies; b. Uitvoeren van (landelijke) projecten die duurzame landbouw en voedsel bevorderen

In 2020:

- ▶ Is het Strategisch plan Landbouw, voedsel en biodiversiteit vastgesteld.
- ▶ Zijn een medewerker beleid en een coördinator aangenomen. De medewerker beleid richt zich op stikstofbeleid en mestwetgeving. De coördinator richt zich op het opstellen van een gedeelde aanpak voor natuurinclusieve landbouw, het verbinden van de diverse provinciale projecten op het gebied van natuurinclusieve landbouw en ontwikkeling van een of meerdere landelijke projecten op het gebied van natuurinclusieve landbouw.
- ▶ Hebben NMF's geparticipeerd in de voorbereiding op LIFE-IP All4Biodiversity. Uitvoering van een publieks-campagne biodiversiteit is door Deltaplan biodiversiteit openbaar aanbesteed en aan een andere partij gegund.
- ▶ Is er samen met de G11 een gezamenlijke Theory of Change (TOC) over natuurinclusieve landbouw opgesteld.
- ▶ Is er een landelijke strategiedag in Arnhem georganiseerd voor landbouwmedewerkers.
- ▶ Is met LNV en WNF overleg gestart voor samenwerking/projectontwikkeling.
- ▶ Is er een meerjarenstrategie natuurinclusieve landbouw opgesteld i.s.m. de landbouwmedewerkers.
- ▶ Zijn NMF's samen met LandschappenNL trekker voor het Aanvalsplan Landschapselementen, dat zich richt op meer natuurbeheer op agrarische bedrijven, verdienmodellen daarvoor en samenwerking met LTO en BoerenNatuur.
- ▶ Waren we actief in de volgende landelijke netwerken:
 - Via het Deltaplan Biodiversiteitsherstel waren we betrokken bij het opstellen van het Aanvalsplan Landschapselementen
 - Landelijke samenwerking groene organisaties t.b.v. de 'Haagse lobby' (G11), o.a. ten aanzien van het nieuwe Gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB).
 - Standpuntbepaling NMF's m.b.t. co-vergisting dat heeft geleid tot de brochure: Feiten en fabels over co-vergisting
 - Is onder leiding van Pieter Winsemius in samenwerking met It Fryske Gea, de Friese Milieu Federatie en Vogelbescherming Nederland het Aanvalsplan Grutto tot stand gekomen

Regionale Koolstofbanken/Valuta voor Veen

Looptijd	1 januari 2020 t/m 30 juni 2021
Begroting	€ 425.000 (totale periode)
Financiering	Ministerie van LNV (Klimaatgelden), beschikt via de Provincie Utrecht
Deelnemers	Natuur en Milieufederaties in Friesland, Overijssel, Utrecht, Zuid-Holland en Noord-Holland
Doel	Het realiseren van positieve impact op landschap, klimaat, natuur en landbouw middels ontwikkeling van de Nationale Vrijwillige Koolstofmarkt.

Dit gebeurt als volgt:

- ▶ Ontwikkeling van regionale projecten voor CO₂-reductie- en vastlegging.
- ▶ Samen met provinciale Natuur- en Milieufederaties & partners.
- ▶ Met getoetste en geborgde methoden van de Stichting Natuurlijke Koolstofmarkt (SNK).
- ▶ Leidend tot per 30 juni 2021 10 gevalideerde projectplannen gebaseerd op de SNK grondwaterpeilverhogingsmethodiek Valuta voor Veen.
- ▶ Leidend tot uitgifte van verhandelbare CO₂-certificaten.
- ▶ Middels het beschikbaar stellen van de certificaten aan burgers, bedrijven en organisaties die vrijwillig hun CO₂-uitstoot willen compenseren. In Nederland in plaats van 'ver weg', uitgaande van de insteek 'eerst reduceren' dan compenseren'.
- ▶ Door transacties te faciliteren tussen kopers en aanbieders via het non-profit PlatformCO₂neutraal, initiatief van de Natuur en Milieufederaties.

Feestelijk start van het eerste CO₂-reductieproject in Nederland vond plaats bij de Friese boer Miedema op het erf.

Ambassadeurs Klimaatbuffers

Looptijd	1 januari 2020 t/m 31 december 2020
Begroting	€ 47.200
Deelnemers	Natuur en Milieufederaties in Groningen, Friesland, Overijssel, Gelderland, Flevoland, Utrecht, Noord-Holland, Zuid-Holland, Zeeland en Brabant
Doel	Het ondersteunen en coachen van vrijwillige ambassadeurs die zich inzetten bij de lobby en promotie van natuurlijke klimaatbuffers bij risicodialogen en klimaatgesprekken met gemeenten.

In 2020:

- ▶ Werd een landelijke inspiratiebijeenkomst Ambassadeurs klimaatbuffers met 85 deelnemers georganiseerd.
- ▶ Werd een Digitale Groenlunch Natuurlijke klimaatbuffers georganiseerd door FMF: Natuurlijke Klimaatbuffers (380 keer bekeken, artikelen in regionale kranten, sociale media)
- ▶ Werd een landelijke digitale bijeenkomst georganiseerd voor federatiemedewerkers.
- ▶ Werd een landelijke digitale bijeenkomst voor 40 ambassadeurs georganiseerd.
- ▶ Vonden meerdere provinciale bijeenkomsten met ambassadeurs plaats.
- ▶ Waren 55 ambassadeurs actief in 10 provincies.
- ▶ Ontwikkelden een aantal federaties kansenskaarten met geschikte plekken voor klimaatbuffers.

Acht Groningse natuur- en landschapsorganisaties en twee wethouders zetten hun handtekening onder het Manifest Groningen Groen, voor versterking natuur en landschap.

Omgevingswet

Looptijd	1 januari 2020 t/m 31 december 2020 (doorlopend project sinds 2014)
Begroting	€ 15.000
Deelnemers	Alle Natuur en Milieufederaties
Doel	De Natuur en Milieufederaties positioneren als de regionale spreekbuis voor natuur- en milieuvraagstukken in het kader van de Omgevingswet en Nationale Omgevingsvisie (NOVI).

In 2020:

- ▶ Is de gezamenlijke landelijke lobby samen met andere natuur- en milieuorganisaties doorgezet door input te leveren op de Eerste Kamerbehandeling en de verdere uitwerking van de AMvB's. Onze input betrof met name participatie. Uiteindelijk is er veel aandacht gekomen voor de rol en de positie van de Omgevingswet en de gevolgen daarvan voor met name het Landschap.
- ▶ Hebben we input geleverd in het proces van beïnvloeding van de Nationale Omgevingsvisie (NOVI), samen met andere natuur- en milieuorganisaties. We hebben ons vooral hard gemaakt voor meer landelijke regie op het thema landschap en de energietransitie. Er zijn moties daarover aangenomen onder meer als het gaat om de bescherming van het landschap.
- ▶ Is er een bijeenkomst gehouden met alle Natuur en Milieufederaties over de omgevingswet en de NOVI om hen te informeren over de ontwikkelingen.
- ▶ Is er een projectplan ontwikkeld samen met een aantal (landelijke) natuur en landschapsorganisaties voor de implementatie van de Omgevingswet. De focus daarbij ligt op het ondersteunen van de vele vrijwilligers en de lokale aangesloten organisaties. Er is een acquisitieteam bezig met de financiering van het plan.

Tijdens Expeditie Uiterwaard van Natuur en Milieu Overijssel voeren leerlingen educatieve opdrachten uit in de uiterwaarden langs de IJssel.

GoodFoodClub

Looptijd	1 januari 2020 - 31 december 2020 (doorlopend project sinds 2017)
Begroting	€ 69.000 (€ 38.000 budget 2020 en € 31.000 restbudget 2019)
Deelnemers	Alle Natuur en Milieufederaties
Doel	Het aandeel duurzaam en lokaal voedsel vergroten en het verbinden en vergroten van ons netwerk op dit gebied. Meer inwoners in de provincie kiezen voor lokaal, gezond en duurzaam voedsel.

In 2020:

- ▶ Zijn 327 duurzame aanbieders opgenomen op de site van de [GoodFoodClub](#). Hierop kun je als bezoeker alle duurzame aanbieders vinden bij jou in de buurt, inclusief activiteiten die plaatsvinden op het gebied van duurzame landbouw. Daarnaast bevat de website inhoudelijke informatie over voedselverspilling, natuur-inclusieve landbouw, seizoensgebonden groenten, verpakkingen, gezondheid en voedsel, CO2-uitstoot en dergelijke.
- ▶ Werde een tv-spot en een animatie ingezet op de regionale omroepen en social-mediakanalen,
- ▶ Had de site 83.500 bezoeken, social media een bereik van 576.000 via Facebook en 54.000 via Instagram en had de GoodFoodClub meer dan 1.990 social-mediavolgers (een verdubbeling t.o.v. 2019).
- ▶ We deden een onderzoek onder de aanbieders en behaalden hiermee veel free publicity, bereik was ruim een miljoen met o.a. een tv-optreden van GoodFoodClub boer Jan Overesch uit Overijssel in de 5 uur Show.
- ▶ Daarnaast werd in de vakpers zoals Nieuwe Oogst en AgriHolland en diverse regionale kranten aandacht besteed aan de GoodFoodClub.

Amelis'Hof is een van de duurzame aanbieder van [GoodFoodClub.nu](#)

Plan Boom

Looptijd	1 januari 2020 t/m 31 december 2023
Begroting	€ 2.250.000 (totale periode)
Deelnemers	Alle Natuur en Milieufederaties
Doel	Het aanplanten van 10 miljoen bomen in Nederland en het betrekken van mensen bij de deze aanplant door middel van het organiseren van o.a. plantevenementen.

In 2020:

- ▶ Is de landelijke website ontwikkeld met onderdelen zoals een landelijke bomenteller, toolkit en sponsor-mogelijkheden.
- ▶ Zijn er in iedere provincie samen met partner LandschappenNL provinciale plannen van aanpak gemaakt. Deze plannen vormen de basis van de uitvoering van het project in de jaren hierna.
- ▶ Is er een bomenpakket ontwikkeld voor mensen met een tuin en zijn er 1500 van deze bomenpakketten verkocht.
- ▶ Zijn er 5 uitdeelacties voor bomen georganiseerd, waarbij particulieren / vrijwilligersgroepen gratis plant-materiaal af konden halen.
- ▶ Zijn er verspreid over het land allerlei kleinschalige plantinitiatieven ondersteund en mede uitgevoerd.
- ▶ Is er een aanpak ontwikkeld voor de aanplant van grotere bomen in steden, waarbij bewoners betrokken worden bij het aangeven van geschikte locaties.
- ▶ Zijn er partnerschappen en samenwerkingen opgezet met landelijke en regionale partners en bedrijven.
- ▶ Zijn er online bijeenkomsten georganiseerd voor provinciale achterbannen, gemeenten en provincie.
- ▶ Is er in landelijke, regionale en lokale media aandacht geweest voor Plan Boom-activiteiten.

4.000 perenbomen liggen klaar om uitgedeeld te worden in het kader van Plan Boom in Noord-Brabant, Foto: BMF

1.4 Communicatie/profileringsprojecten

Onze maatschappelijke inbedding is belangrijk voor ons. Daarom organiseren we allerlei activiteiten om bekendheid te geven aan onze activiteiten.

Nacht van de Nacht 2020

Looptijd	Januari 2020 - december 2020 (doorlopend project sinds 2005)
Begroting	€ 40.000 + € 12.100 (externe financiering)
Deelnemers	Alle Natuur en Milieufederaties
Doel	Doel is om bedrijven en gemeenten te stimuleren om duurzaam te gaan verlichten. Uitgangspunt daarbij is 'donker waar het kan en licht waar het moet'.

In 2020:

- ▶ Zijn vanwege corona op het laatste moment alle activiteiten afgelast. Dus dit jaar geen 45.000 bezoekers bij live activiteiten, maar wel een livestream met een avondvullend programma via YouTube en Facebook. Het bereik daarvan was 43.000.
- ▶ Sloot professor Joke Meijer aan als 17e nieuwe ambassadeur van de Nacht van de Nacht. Ze gaf tijdens de NvdN een interessante lezing via de livestream over de gevolgen van lichthinder voor mens en dier.
- ▶ Deden alle federaties samen met meer dan 40 vrijwilligers mee aan een groot onderzoek naar verlichting in de nacht. We fotografeerden meer dan 1300 bedrijven en kantoren. Meer dan 70% van hen liet onnodig verlichting branden. Met het onderzoek behaalden we veel regionale en landelijke publiciteit. Waaronder Hart van Nederland en de 5 Uur Show en vele landelijke dagbladen zoals Algemeen Dagblad. Omgevingsdiensten vroegen gegevens op om ermee aan de slag te gaan.
- ▶ We lanceerden een Meldpunt Lichthinder. Hierop kunnen burgers lichthinder melden. Binnen twee weken stonden er al meer dan 300 meldingen op de kaart. De eerste meldingen werden meteen opgelost. Op iedere melding komen we in actie. We sturen de melding door naar de veroorzaker met het verzoek het op te lossen. Daarbij geven we vele tips en aanbevelingen. De actie dreigde ten onder te gaan aan het eigen succes. Er was veel meer personele inzet nodig dan verwacht.
- ▶ Zijn we gestart met het opzetten van een nieuwe website voor de Nacht van de Nacht.

De Natuur en Milieufederaties hebben in 2020:

- ▶ **1128** aangesloten lokale groepen en organisaties
- ▶ **427** bijeenkomsten georganiseerd, met ruim 80.000 bezoekers
- ▶ **751.452** bezoekers op de websites
- ▶ Ruim **65.000** nieuwsbriefabonnees
- ▶ Ruim **97.000** volgers en vrienden op social media
- ▶ En kwamen ruim **3800** keer in de media

Geen live evenementen tijdens de 16e Nacht van de Nacht, maar wel een livestream met een avondvullend programma via YouTube en Facebook.

1.5 Activiteiten van het bestuur en koepel

Het jaar 2020 was vooral een jaar waarin we flexibel moesten zijn. Alle fysieke bijeenkomsten moesten ineens worden afgezegd. De federaties werden geholpen bij het organiseren van online vergaderingen, zodat iedereen goed vanuit huis kon werken. Ook ondersteunden we de federaties in het organiseren van webinars en online trainingen. Zo konden alle activiteiten voor de achterban al snel weer doorgang vinden als online bijeenkomsten.

We merkten dat online samenwerken zeker ook voordelen heeft. AB-leden en medewerkers waren veel makkelijker beschikbaar voor landelijke afstemming, doordat er geen reistijd was. Dit heeft er bijvoorbeeld toe geleid dat het AB sindsdien elkaar tweewekelijks informeel bijpraat of over een bepaalde actualiteit of thema spreekt. Ook communicatiemedewerkers en administrateurs stemmen nog steeds periodiek online met elkaar af.

In 2020 is gewerkt aan de ontwikkeling van de samenwerking en het onderzoeken van mogelijkheden voor gezamenlijke bedrijfsvoering (op onderdelen). Er is een werkgroep gevormd die op regelmatige basis afstemt en een groep HR-studenten van Avans Breda heeft onderzoek gedaan naar de mogelijkheden voor een gezamenlijk functiehuis. Het is de bedoeling dat dit proces in 2021 verder vorm krijgt en tot een concrete opgave komt.

Concrete resultaten 2020

Participatiecoalitie

In 2020 waren er vanuit de koepel drie medewerkers werkzaam aan de uitvoering van het Klimaatakkoord binnen de participatiecoalitie. Er werden naast de talloze activiteiten in het land overkoepelende analyses van de concept-RES'en geschreven en diverse brochures, zoals Natuur & Landschap in de RES zijn

goed ontvangen. Om het verhaal van de Participatiecoalitie naar buiten te brengen en betrokkenen te informeren, werd een website ontwikkeld en werd ieder kwartaal een nieuwsbrief verstuurd.

Uitvoering Klimaatakkoord, landelijke positionering en nieuwe trajecten

In 2020 is ondanks COVID voortvarend gewerkt aan de uitvoering van het klimaatakkoord. De koepel neemt deel aan de uitvoeringstafels en volgt de vorderingen kritisch – en stemt af met andere natuur- en milieuorganisaties. Daarnaast zijn er diverse nieuwe landelijke trajecten opgezet of in oprichting of uitvoering, zoals het traject “Natuurinclusieve energietransitie bij wind en hoogspanning op land” waar de NMF's een van de trekkers van dit in 2021 te sluiten akkoord is.

Evaluatie Nationale Postcode Loterij

In 2020 liep onze overeenkomst als vaste beneficiënt van de Nationale Postcode Loterij af. We hebben het uitgebreide evaluatieproces succesvol doorlopen en zijn verheugd dat wij ook voor de komende vijf jaar weer vaste beneficiënt zijn.

Impact

Sinds enkele jaren meten we de impact van de 12 federaties gezamenlijk. Door middel van een goed impactmanagement willen we inzicht krijgen in hoe we met beperkte middelen zoveel mogelijk positieve effecten/toegevoegde waarde kunnen realiseren voor mens en milieu. In 2020 heeft het impactmanagement verder vorm gekregen. Impact en de ToC's zijn inmiddels een bekend begrip binnen de federaties. De impactmeting is dit jaar nog een keer op dezelfde manier uitgevoerd als voorgaande jaren. Voor volgend jaar willen we bekijken of een andere insteek wellicht nog betere inzichten op kan leveren.

NMF Academy

We willen het aanbod van opleidingen en trainingen voor medewerkers van de NMF's uitbreiden en professionaliseren. Daarom werd in 2020 de NMF Academy opgezet. Het is de bedoeling om binnen de NMF Academy een gevarieerd en kwalitatief goed aanbod van opleidingen en trainingen samen te brengen waar alle medewerkers van de NMF's gebruik van kunnen maken. Ook wordt met behulp van de NMF Academy de verbinding tussen federaties opgezocht door het organiseren van interne (online) lunch-bijpraatsessies, waarin steeds een actueel project of onderwerp besproken of toegelicht wordt. In 2020 werd vooral aan de inhoud en samenstelling van het programma gewerkt, begin 2021 wordt de NMF Academy gelanceerd.

Meerjarenstrategie 2021-2026

In 2020 is de nieuwe meerjarenstrategie uitgewerkt. Het traject dat hiervoor doorlopen zou worden, is (vanwege corona) minder uitvoerig geweest dan gepland. Desondanks is er input opgehaald uit alle lagen van de organisatie. Er werd een enquête uitgezet onder alle medewerkers waarop veel respons kwam. Landelijke projectleiders brachten hun visie in tijdens een bijeenkomst. Daarnaast werd een sessie georganiseerd voor de AB-leden en heeft de RvT reflectie gegeven op de concept-meerjarenstrategie. Op die manier zijn we gekomen tot een breed gedragen meerjarenstrategie waarbij nog ruimte is in te spelen op actuele ontwikkelingen.

Bedrijfsvoering koepel

De dagelijkse bedrijfsvoering van de koepel is op orde: in 2020 hadden we te maken met meer en langduriger ziekteverzuim. We hebben dit onder andere met inzet van een communicatiemedewerker van de FMF kunnen opvangen. We merken dat met de

komst van meer landelijke projecten de werkdruk voor de koepel toeneemt. Meer projecten, betekent meer administratie en meer vragen. Er is sinds juni 2020 een kleine uitbreiding van 8 uur p/wk op secretariaat/financiële administratie, een functie die ingevuld werd door een secretariaatsmedewerker van MNH.

Externe vertrouwenspersoon

In 2019 werd gewerkt aan het integriteitsbeleid. De koepel heeft een integriteitsbeleid inclusief gedragscodes opgesteld dat intern gebruikt wordt door de koepel, maar wat ook als voorbeeld fungeert voor de NMF's. Zij kunnen dit (eventueel in aangepaste of eigen vorm) gebruiken voor hun eigen organisatie. Bij een goed integriteitsbeleid hoort naar ons idee ook een externe vertrouwenspersoon waarbij medewerkers anoniem terecht kunnen bij problemen. Om anonimiteit te kunnen waarborgen voor onze veelal kleinschalige federaties, is er samen opgetrokken. We maken met 9 NMF's gebruik van dezelfde externe vertrouwenspersonen.

Lees de [Meerjarenstrategie 2021 - 2026](#) online.

1.6 Activiteiten van de Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht houdt normaliter, naast haar formele taken zoals beschreven in paragraaf 2.3, tweemaal een informele bijeenkomst; een voorjaars- en een najaarsbijeenkomst. Deze bijeenkomsten zijn bedoeld voor reflectie en sparren van de RvT op de meer strategische onderwerpen. De voorjaarsbijeenkomst van maart 2020 is niet doorgegaan

vanwege de coronamaatregelen die op dat moment ingingen. In de najaarsbijeenkomst werd de conceptversie van de nieuwe Meerjarenstrategie besproken, is een update ontvangen van de actualiteiten in de provincies en is kennis gemaakt met de nieuwe directeur van Natuur en Milieufederatie Limburg.

1.7 Toekomstparagraaf

Toen het coronavirus uitbrak, wisten we niet dat we een jaar later nog steeds te maken zouden hebben met allerlei beperkende maatregelen. Hoewel de koepel er financieel goed voor staat, is onzeker welke invloed de coronacrisis in de toekomst gaat hebben. De overeenkomst met de Postcode Loterij is, na een positieve evaluatie, met vijf jaar verlengd. Dit betekent dat we de komende vijf jaar wederom een bijdrage als vaste beneficiënt zullen ontvangen. In welke mate echter de coronacrisis invloed heeft op de lotenverkoop en wat de effecten zijn van het openen van de kansspelmarkt in 2021 is nog niet bekend. Een krimp in lotenverkoop zou bijvoorbeeld kunnen leiden tot een lagere jaarlijkse bijdrage.

Een gevolg van de coronapandemie kan ook zijn dat de federaties in de toekomst te maken krijgen met kleinere budgetten, bijvoorbeeld vanwege wegvallende subsidies of bezuinigingen bij gemeentes en provincies. Hoewel alle federaties er momenteel financieel goed voor staan, kan het zijn dat een enkele federatie in moeilijk vaarwater komt. In dat geval zal het effect hebben op alle federaties en ook op de koepel. Het is zaak tijdig in te spelen op de effecten van de coronacrisis en wat dit betekent voor het werk en de subsidiëring van de NMF's.

Bij de landelijke projecten hebben we onze verwachtingen afgelopen jaar enigszins moeten bijstellen. In een project zoals Plan Boom zien we bijvoorbeeld een vertraging doordat plantevenementen geen doorgang konden vinden en ook zien we dat het aantal bedrijven dat wil samenwerken met of doen aan Plan Boom af is genomen t.o.v. de start eind 2019. Desondanks zien we dat bij de meeste projecten activiteiten en bijeenkomsten online al snel weer doorgang konden vinden en daardoor behoorlijk goed op schema liggen. In de gevallen waarbij vertraging of onvoldoende resultaten wel een rol spelen of gaan

spelen, gaan we tijdig het gesprek aan met financiers van de betreffende projecten.

Algemeen

De onderlinge samenwerking en de positie van de federaties in het maatschappelijk speelveld is een continu onderwerp van gesprek in het Algemeen Bestuur. De omgeving om ons heen verandert in rap tempo. We zien dat de urgentie van klimaat en energietransitie steeds zichtbaarder wordt. Dit merken we ook in de vraag naar inzet van onze federaties.

Het belang van toekomstbestendige federaties wordt daarmee ook steeds groter. We moeten flexibel en wendbaar kunnen reageren op ontwikkelingen in de omgeving. Bovendien is intensivering van de onderlinge samenwerking van belang. Op die manier vergroten we namelijk onze gezamenlijke impact. In 2021 willen we dan ook nog sterker inzetten op de samenwerking en concrete stappen zetten in het gezamenlijk optrekken in onderdelen van de bedrijfsvoering.

Vooruitblik 2021

In 2020 is gewerkt aan een nieuwe meerjarenstrategie 2021 - 2026. Naast de werkplannen voor de landelijke projecten geeft dit inzicht in de doelstellingen voor 2021 op de inhoudelijke thema's. Zo zal een belangrijke focus liggen op het thema Tegengaan van klimaatverandering. Binnen dit thema zetten we in op een natuurinclusieve energietransitie zowel in onze bijdrage aan de RES'en vanuit de Participatiecoalitie als binnen onze projecten Energietuinen en Nationale Koolstofbanken.

Ook het Herstel van biodiversiteit blijft een belangrijk thema. Natuurinclusieve landbouw is het speerpunt binnen dit thema. De eerste lijnen die in 2020 uitgezet werden zullen in 2021 verder ontwikkeld worden en leiden tot een concreet programma. Zo zal er verder

gewerkt worden aan het ontwikkelen en uitrollen van nieuwe verdienmodellen voor boeren. Maar ook zullen we proberen de brug tussen burgers, overheden en boeren verder te versterken door het ondersteunen van lokale voedselcoöperaties of herenboeren.

De transitie naar een Circulaire Economie is een hot topic. We merken dat we op dit thema worden erkend en gewaardeerd vanwege onze positie, rol en resultaten. We zien dat we niet meer hoeven te overtuigen, maar dat we zelfs gevraagd worden vanuit landelijk en regionaal om plannen in te dienen. We merken dat we met de investeringen die we gedaan hebben, nu op het punt zijn dat we kunnen oogsten. Het expertteam en het online platform Servicepunt Circulair (uithangbord) zijn essentieel voor het vasthouden en versterken van onze positie.

In de landelijke projecten worden de gewenste resultaten verder geconcretiseerd. De verwachte inkomsten en de geplande besteding van de middelen aan de doelstelling en aan concrete programma's en activiteiten zijn opgenomen in de begroting 2021 (zie hoofdstuk 1.9).

De doelstellingen voor de koepel zijn omschreven in het werkplan koepel 2021. De koepel wil naast de basistaken op een aantal vlakken werken aan ontwikkeling. Zo willen we bijvoorbeeld toewerken naar een gezamenlijk financieel systeem en een gezamenlijke uren- en projectadministratie. Voor alle medewerkers van de NMF's werken we aan een interessant aanbod van opleidingen en trainingen binnen de NMF Academy. Op het vlak van communicatie willen we nieuwe manieren van communiceren gaan integreren (bijv. films en podcasts) en willen we onze achterban betrekken om hen op die manier te versterken en zichtbaar te maken.

Doorkijk naar de komende jaren

De nieuwe meerjarenstrategie 2021-2026 biedt ons een belangrijk houvast voor onze doelen en werkzaamheden de komende jaren. Duidelijk is dat we voort gaan bouwen op de analyses die we eerder hebben gemaakt over de ontwikkelingen op (middel) lange termijn en de overkoepelende strategie die hiervoor is geïdentificeerd. Het traject Samenwerking leidt in 2021 tot een basisrichting in de vorm van een toekomstscenario van waaruit verder gewerkt kan worden aan intensivering van de samenwerking

Financiële kansen

Na een financieel zeer succesvol jaar in 2019, hebben we in 2020 gekozen voor consolidatie. Dit omdat we een kwalitatief sterke opzet van drie grote programma's - inclusief kennisdeling en provincieoverschrijdende samenwerking - goed wilden borgen. Daarnaast verdiepten we ons inhoudelijk op vormen van maatschappelijk ondernemen. Tot slot blijft de overheid een belangrijke (financiële) partner voor ons. Het ontwikkelen en bestendigen van nieuwe relaties met de overheid, fondsen en het Rijk blijft voor de NMF's een belangrijke basis.

Voor onze rol als vertegenwoordiger van natuur en milieu en zeggingskracht is behoud van onze belangenbehartigersrol een absolute voorwaarde. De bijdrage van de Postcode Loterij stelt ons mede in staat deze rol te blijven vervullen. In 2020 hebben we onze acquisitiestrategie geactualiseerd. We verwachten hiermee de komende jaren nieuwe kansen en fondsen te kunnen aanboren.

1.8 Hoofdpunten meerjarenbeleidsplan

In 2016 is het meerjarenplan 2016-2021 vastgesteld. Dit meerjarenbeleidsplan vormt de basis voor de jaarwerkplannen en is eind 2020 afgelopen. Hierin zijn de volgende inhoudelijke speerpunten opgenomen:

De NMF's zetten zich in voor een samenleving die:

- ▶ inzet op zo min mogelijk maar in ieder geval schone energie;
- ▶ landschap en natuur beschermt en ontwikkelt;
- ▶ haar voetafdruk verkleint door de economie circulair te maken.

De ambities hebben we per thema als volgt geconcretiseerd:

Zo min mogelijk maar in ieder geval schone energie

Activiteiten 2016-2021

De federaties:

- ▶ Creëren netwerken van partijen die werken aan energieneutraliteit (in 2050).
- ▶ Ondersteunen initiatieven van burgers en bedrijven die samen energie willen opwekken en/of samen energie willen besparen.
- ▶ Creëren draagvlak voor een duurzame energievoorziening en stimuleren overheden en bedrijven om energiebesparing en duurzame energieopwekking in Nederland te verhogen.
- ▶ Ontwikkelen zelf projecten om energiebesparing of opwekken van duurzame energie mogelijk te maken.

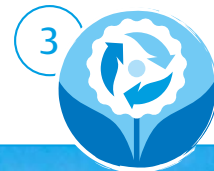

Landschap en natuur beschermen en ontwikkelen

Activiteiten 2016-2021

De federaties:

- ▶ Creëren netwerken van partijen (overheden, organisaties (waaronder TBO's) en bedrijven) die werken aan bescherming en ontwikkeling van natuur en landschap.
- ▶ Ondersteunen initiatieven van burgers en bedrijven die zich inzetten voor natuur en landschap.
- ▶ Creëren draagvlak voor en behartigen de belangen van natuur en landschap in het provinciale en gemeentelijke beleid.
- ▶ Ontwikkelen zelf projecten om natuur en landschap (dichtbij huis) te versterken.

Onze voetafdruk verkleinen door de economie circulair te maken

Activiteiten 2016-2021

De federaties:

- ▶ Brengen de impact van productie en consumptie in beeld en ontwikkelen voorstellen om de voetafdruk te verlagen.
- ▶ Koppelen partijen in de keten aan elkaar en creëren toegevoegde waarde door een integrale benadering in de levenscyclus van producten.
- ▶ Creëren draagvlak voor proces- en productinnovatie onder andere door de burger/consument hierbij nadrukkelijk te betrekken.
- ▶ Brengen vraag en aanbod bij elkaar en zorgen dat de keten zich sluit.

1.9 Begroting 2021

BATEN	Begroting	
Baten uit acties van derden:		
Nationale Postcode Loterij	3.173.800	76,30%
Subsidies van overheden	886.000	21,30%
Opdrachten	50.000	1,20%
Fondsen	50.000	1,20%
TOTAAL BESCHIKBAAR VOOR DOELSTELLING	4.159.800	100,00%
BESTEED AAN DOELSTELLING		
Bijdragen aan milieufederaties	1.416.000	34,04%
Bijdragen aan milieucentra	140.400	3,37%
Positionering en professionalisering	294.760	7,09%
Klimaat	1.252.725	30,11%
Biodiversiteit	882.370	21,21%
Circulair	92.565	2,23%
TOTAAL BESTEED AAN DOELSTELLING	4.078.820	98,05%
Beheer en administratiekosten	145.980	3,51%
Financiële baten en lasten	10.000	0,24%
TOTALE LASTEN	4.234.800	101,80%
Tekort/overschot	-75.000	-1,80%
Verwerking begroot saldo:		
Onttrekking overige reserve	75.000	
Saldo na resultaatbestemming	0	

2 Algemene informatie over de organisatie

2.1 Doelen en profiel van De Natuur en Milieufederaties

Stichting De Natuur en Milieufederaties (de NMF's) is de rechtspersoon waarbinnen de 12 provinciale natuur- en milieufederaties hun samenwerking hebben verankerd. De stichting heeft de volgende doelen, vastgelegd in de statuten:

- ▶ het versterken van het werk en de positie van de provinciale milieufederaties in de diverse provincies door het samenwerken, door het uitwisselen van informatie, kennis en inzicht en door het coördineren en uitvoeren van gezamenlijke belangenbehartiging;
- ▶ het verkrijgen en beheren van gelden om daarmee de activiteiten van de provinciale milieufederaties financieel te ondersteunen ten behoeve van het behartigen van de belangen van natuur, milieu en landschap en
- ▶ voorts al hetgeen met een en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin des woords.

De Stichting beoogt niet het maken van winst.

De Stichting is een ondersteunende faciliteit, bedoeld om het werk van de afzonderlijke federaties te versterken.

2.2 Vertaling van de doelstelling in visie, beleid en strategie

De 12 Natuur- en Milieufederaties werken samen om onze doelen te bereiken en gezamenlijk meer impact te hebben. We voeren verschillende activiteiten uit om onze doelen te bereiken, zoals het versterken van het (duurzame/groene) maatschappelijk middenveld en het aanjagen van een duurzaam (provinciaal) beleid. Ook werken we met duurzame koploperbedrijven samen en adviseren we bedrijven over duurzaamheid. Met het uitvoeren van onze eigen projecten, in de provincies en op landelijk niveau, dragen we direct bij aan een duurzame samenleving. Het landelijk stafbureau ondersteunt de federaties in de onderlinge samenwerking en richt zich op het verwerven van inkomsten voor gezamenlijke projecten.

Het beleid van de samenwerking is neergelegd in een meerjarenbeleidsplan, dat jaarlijks wordt vertaald in een jaarwerkplan. Het meerjarenbeleidsplan heeft een looptijd tot en met 2020 en hierin zijn de volgende landelijke prioriteiten opgenomen:

De NMF's zetten zich in voor een samenleving die:

- ▶ inzet op zo min mogelijk maar in ieder geval schone energie;
- ▶ landschap en natuur beschermt en ontwikkelt;
- ▶ haar voetafdruk verkleint door de economie circulair te maken.

Op deze inhoudelijke doelen is onze inzet:

- a. **Bescherming** van onze leefomgeving en natuur, samen met onze achterban, koploper bedrijven en burgers om verslechtering te voorkomen: dit is van oudsher ons 'basiswerk'.
- b. **Ondersteunen en stimuleren** van initiatieven ten behoeve van ondernemende achterban, koploper bedrijven en burgers: hier ligt onze kracht.
- c. Zelf **ontwikkelen en ondernemen** ter versnelling van duurzaamheid, samen met onze achterban, koploper bedrijven en burgers.

Kortom, we laten de initiatieven van onderop zien, ondersteunen deze en verbinden partijen die samen grote stappen kunnen zetten. Met de steun van bewoners en koploperbedrijven kan een krachtig signaal worden gegeven aan overheden en bedrijven dat mensen verandering willen en die ook dragen. En we nemen zelf initiatieven om duurzaamheid te versnellen. Bij de uitvoering staan het creëren van een breed maatschappelijk bewustzijn, het ontwikkelen van vernieuwende concepten en het aangaan van allianties voorop.

De Natuurlijke klimaatbuffer Rammegors in Zeeland met schor in opbouw, foto: Gerard Westerweel

2.3 Bestuursstructuur van de NMF's

Het algemeen bestuur van de NMF's wordt gevormd door de 12 directeurs van de Natuur- en Milieufederaties. Het dagelijks bestuur was in 2020 weer voltallig en bestond uit een team van drie directeurs waarvan een de taak van voorzitter, een die van penningmeester en een die van vicevoorzitter op zich nam. De netwerkdirecteur neemt deel aan de DB-overleggen en de netwerksecretaris ondersteunt het DB. Voor de toezichthoudende functie is een Raad van Toezicht gevormd die twee keer per jaar formeel bijeen komt en tweemaal informeel. Alle bestuursleden en toezichthouders voldoen aan de statutaire voorwaarden en de eisen van de CBF-erkenning.

In 2020 bestond de Raad van Toezicht uit 5 leden: 3 leden op voordracht van de federaties uit de regio Noord, Midden, Zuid en 2 extern geworven leden. De Raad van Toezicht houdt toezicht op de algemene gang van zaken binnen de stichting en de daarmee verbonden organisatie. Tot de bevoegdheden behoren het goedkeuren van de begroting, het jaarwerkplan, de jaarrekening en het jaarverslag, alsmede de meer-

jarenbeleidsplannen- en begrotingen. De Raad van Toezicht laat de beleidsvorming en beleidsuitvoering, waaronder het financieel beheer, over aan het Bestuur.

Het Algemeen Bestuur stelt jaarlijks de begroting, de werkbegroting, het jaarwerkplan, het jaarverslag en de jaarrekening vast, alsmede eens in de vijf jaar een meerjarenbeleidsplan en meerjarenbegroting. Daarnaast staat regelmatig de voortgang van de programma's op de agenda en worden er strategische kwesties bediscussieerd.

De voorbereiding en uitvoering van het beleid wordt ondersteund door de koepel. Dit landelijke bureau werd eind 2020 bemand met de volgende functies: een netwerkdirecteur (0,8 fte), netwerksecretaris (0,6 fte), een administrateur (extern ingehuurd), een communicatieadviseur (0,6 fte), een ondersteunend netwerksecretaris c.q. communicatiemedewerker (0,8 fte), een secretariaatsmedewerker (0,2 fte), een programma-coördinator RES (0,4 fte) en een projectmedewerker Energie en Klimaat (0,6 fte).

2.4 Integriteitsbeleid

De koepel van de Natuur en Milieufederaties beschikt over een integriteitsbeleid. Dit bestaat uit een beleidsdocument waarin onze kernwaarden worden aangegeven en waarin beschreven wordt wat wij verstaan onder integriteit, wat het protocol is bij ongewenst gedrag of een vermoeden van een misstand

en hoe we het beleid borgen, monitoren en evalueren. Daarnaast omvat het een gedragscode die door medewerkers ondertekend wordt bij indiensttreding. Wij maken gebruik van een externe vertrouwenspersoon waar medewerkers anoniem terecht kunnen bij problemen.

2.5 Risicoparagraaf

De NMF's streeft ernaar om risico's die gerelateerd zijn aan de samenwerking, bestuur en management, operationele zaken, financieel management, informatiemanagement en juridische verantwoordelijkheden zo goed mogelijk te beheersen. Het gaat niet primair om het vermijden van risico's, maar om het herkennen en beheersen ervan. Door risico's te identificeren, kunnen passende reacties ondernomen worden om schade te voorkomen of te beperken. Risicomanagement maakt integraal deel uit van de planning en control cyclus en van projectmanagement en is van toepassing voor iedereen in de organisatie. Mogelijke risico's zijn opgenomen in een risicoanalyse. Deze werd in 2019 opgesteld en wordt sindsdien jaarlijks geactualiseerd. Zo werden in 2020 onder andere risico's als gevolg van de coronapandemie toegevoegd. Dit jaar werden de volgende risico's als voornaamste risico's geïdentificeerd:

- Financiële consequenties uitbreken COVID-19-pandemie. Beheersmaatregelen: (I) Blijven werken aan een brede financiële basis, (II) tijdig signaleren en hierover gesprekken met opdrachtgevers/financiers voeren, (III) nieuwe structurele vaste lasten niet aangaan.

- Uitblijven van voldoende resultaat vanwege het uitbreken van de COVID-19-pandemie. Beheersmaatregelen: (I) Activiteiten en projecten anders vormgeven door inzet van digitale middelen, (II) organiseren van interne trainingen over webinars en digitale bijeenkomsten, (III) tijdig signaleren in geval vertraging of niet uit kunnen voeren van activiteiten en hierover gesprekken met opdrachtgevers/financiers voeren.
- Samenloop van risico's door snelle groei organisatie. Beheersmaatregel: (I) Acquisitie in lijn brengen met wat organisatie aankan, (II) gesprek voeren over onderliggende verwachtingen (tussen federaties onderling en koepel), (III) personeel flexibeler onderling uit kunnen wisselen.
- Financiering door de Postcode Loterij vervalt. Beheersmaatregel: Het relatiemanagement met de Postcode Loterij heeft continu onze aandacht. De reguliere bijdrage van de Postcode Loterij is al geruime tijd constant. In 2020 is de overeenkomst met de Nationale Postcode Loterij positief geëvalueerd. Besloten is de overeenkomst te verlengen voor de komende vijf jaar.

Continuïteit

De huidige financiële positie van De NMF's is voldoende. De aanwezige reserves kunnen eventuele negatieve exploitatieresultaten opvangen waardoor de continuïteit van de organisatie voor 2021 niet in gevaar zal zijn.

3 De financiële positie van de Stichting

3.1 Staat van Baten en Lasten

Het jaar 2020 wordt afgesloten met een positief resultaat van € 63.090. Begroot was een negatief resultaat van € 120.000, een positief verschil derhalve van € 183.090. Dit verschil wordt voor het grootste deel verklaard door de volgende posten:

- ▶ Het stopzetten van de financiering aan het Milieucentrum Utrecht ter grootte van € 46.800.
- ▶ Aan acquisitie is € 16.000 minder uitgegeven. Deels doordat medewerkers werk zelf hebben opgepakt in plaats van uit te besteden en deels doordat een aantal acquisitietrajecten zijn doorgeschoven naar 2021.
- ▶ De vergoeding aan de federaties voor ons Dagelijks Bestuur bedroeg ongeveer € 11.000 minder dan begroot.
- ▶ Aan gezamenlijke scholing en deskundigheidsbevordering is dit jaar zo'n € 24.000 minder besteed dan begroot.
- ▶ Er zijn door COVID-19 minder fysieke bijeenkomsten geweest, wat tot een besparing van € 11.000 heeft geleid.
- ▶ Het uitstellen van gezamenlijke ontwikkelingen in de bedrijfsvoering (€ 33.000).
- ▶ Eind 2020 is een onverwachte gift van € 25.000 ontvangen.

Van het positieve resultaat van € 63.090 wordt € 50.000 toegevoegd aan de continuïteitsreserve. Het resterende bedrag van € 13.090 wordt toegevoegd aan de overige reserves, waarmee het totaal aan overige reserves op € 176.525 komt.

Aan de doelstelling werd in totaal € 4.002.636 uitgegeven. Dat is 96,9% van het totaal van de baten (in 2019 was dit 95,8%) Hiervan is 9,1% uitgegeven aan de organisatie van de samenwerking. Aan activiteiten van de samenwerkende Natuur en Milieufederaties is 2,2% besteed en aan samenwerkingsprojecten 49,8%. Aan de afzonderlijke Natuur en Milieufederaties is 35,4% als bijdrage uitgekeerd voor hun eigen activiteiten en aan activiteiten stedelijke milieuentra is 3,5% uitgekeerd.

3.2 Balans en beleid t.a.v. reserves

De reserves van de stichting bestaan uit een continuïteitsreserve, mogelijke bestemmingsreserves en een overige reserve. De stichting streeft naar het aanhouden van een zo klein mogelijk eigen vermogen, rekening houdend met onderstaande doelstellingen. Over de hoogte van de bestemmingsreserves besluit het bestuur. Indien, na bepaling van de bestemmingsreserves, de continuïteitsreserve het gewenste niveau heeft bereikt wordt een eventueel resterend positief resultaat toegevoegd aan de overige reserve. Deze overige reserve wordt in het daaropvolgende jaar bestemd, zodat het eigen vermogen zoveel mogelijk beperkt blijft tot een continuïteitsreserve om de continuïteit te waarborgen. De zorg voor continuïteit is te onderscheiden in:

- a. Waarborgen dat de kosten van de werkorganisatie voor minstens een half jaar gedragen kunnen worden bij (deels) wegvallende financiering.

- b. Opvangen van onvoorziene uitgaven.
- c. Opvangen van tegenvallers bij projecten (overschrijding van projectbegrotingen is uiteraard geen beleid).

Gestreefd wordt naar een continuïteitsreserve ter grootte van € 400.000.

Er is een bestemmingsreserve gevormd betreffende de bate van de Nationale Postcodeloterij, die in het volgend jaar door de stichting ontvangen en besteed wordt.

Het beleid van de reserves wordt om de drie jaar herijkt. De eerstvolgende keer is 2023. Daarnaast kan het bestuur besluiten om deze herijking eerder op de agenda te zetten.

4 Verantwoordingsverklaring

De bestuursleden en de leden van de Raad van Toezicht van Stichting De Natuur en Milieufederaties hebben allen in een verklaring (voorheen bijlage 12 van het reglement CBF) de volgende principes onderschreven:

- 1 Binnen de instelling dient de functie 'toezicht houden' duidelijk te zijn gescheiden van het 'besturen' dan wel van de 'uitvoering'."

In een verantwoordingsverklaring van het Bestuur wordt beschreven hoe de Stichting invulling geeft aan deze principes. Deze verklaring is als bijlage 1 bij dit jaarverslag gevoegd.

- 2 De instelling dient continu te werken aan een optimale besteding van middelen, zodat effectief en doelmatig gewerkt wordt aan het realiseren van de doelstelling.

- 3 De instelling streeft naar optimale relaties met belanghebbenden.

Bijlage 1

Verantwoordingsverklaring van het bestuur van Stichting De Natuur en Milieufederaties

De bestuursleden en de leden van de Raad van Toezicht van Stichting De Natuur en Milieufederaties hebben allen in een verklaring (voorheen “ bijlage 12” van het reglement CBF) de volgende principes onderschreven:

- ① Binnen de instelling dient de functie ‘toezicht houden’ duidelijk te zijn gescheiden van het ‘besturen’ dan wel van de ‘uitvoering’.
- ② De instelling dient continu te werken aan een optimale besteding van middelen, zodat effectief en doelmatig gewerkt wordt aan het realiseren van de doelstelling.
- ③ De instelling streeft naar optimale relaties met belanghebbenden.

In deze verantwoordingverklaring van het Bestuur wordt beschreven hoe de Stichting invulling geeft aan deze principes.

1. Scheiding van toezicht houden, besturen en uitvoeren

De scheiding van toezicht houden, besturen en uitvoeren is statutair vastgelegd en verder uitgewerkt in een huishoudelijk reglement en het “Handboek”. In het huishoudelijk reglement staat beschreven hoe de diverse organen zijn samengesteld en wat de verantwoordelijkheden, bevoegdheden en taken van de diverse organen zijn, alsmede binnen welk mandaat men werkt. De inrichtingsprincipes, protocollen en afspraken zijn vastgelegd in het Handboek. Hieronder wordt in grote lijnen beschreven hoe de diverse verantwoordelijkheden verdeeld zijn.

De Raad van Toezicht bestaat uit 5 leden, waarvan drie worden voorgedragen vanuit de federaties uit regio Noord, Midden en Zuid en twee extern zijn geworven. Uiteraard voldoen de leden aan de statutaire voorwaarden en de eisen van het CBF-keur.

De Raad van Toezicht houdt toezicht op de algemene gang van zaken binnen de stichting en de daarmee verbonden organisatie. Tot de bevoegdheden behoren het goedkeuren van de begroting, het jaarwerkplan, de jaarrekening en het jaarverslag, alsmede de meerjarenbeleidsplannen- en begrotingen. De Raad van Toezicht laat de beleidsvorming en beleidsuitvoering, waaronder het financieel beheer, over aan het Bestuur.

Het bestuur bestaat uit de 12 directeurs van de milieufederaties. De voorzitter is uit hun midden benoemd. De dagelijkse leiding berust bij een dagelijks bestuur, bestaande uit 3 bestuursleden waaronder de voorzitter.

Het bestuur stelt jaarlijks de begroting, de werkbegroting, het jaarwerkplan, het jaarverslag en de jaarrekening vast, alsmede eens in de vijf jaar een meerjarenbeleidsplan en meerjarenbegroting. Daarnaast staat regelmatig de voortgang van de samenwerkingsprojecten op agenda en worden er strategische kwesties bediscussieerd.

Er zijn in het bestuur een beperkt aantal portefeuillehouders aangesteld die de inhoudelijke strategie en de positionering van de NMF's op een thema bepalen en actief acquisitiekansen signaleren.

De uitvoering van het beleid is georganiseerd via landelijke projecten. Vanuit het bestuur wordt per project een opdrachtgever aangesteld, die binnen het mandaat van het bestuur verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de programma's en de projecten. Via samenwerkingsovereenkomsten en projectcontacten leggen we de taken en verantwoordelijkheden helder vast, met een duidelijke rolverdeling tussen opdrachtgever, opdrachtnemer en bestuur. Er is een breed ontwikkelprogramma opgezet voor een pool van landelijk projectleiders, met training en scholing, wat we blijven doorontwikkelen.

De voorbereiding en uitvoering van het beleid wordt ondersteund door de koepel bestaande uit een netwerkdirecteur, netwerksecretaris, een administrateur, een communicatiemedewerker en een secretaresse.

2. Optimale besteding van middelen, effectiviteit en doelmatigheid

Om de middelen optimaal te besteden zodat effectief en doelmatig gewerkt wordt aan het realiseren van de doelstelling, hanteert de Stichting een aantal procedures en instrumenten. Deze staan omschreven in het huishoudelijk reglement en het Handboek. In grote lijnen:

Vertaling van het meerjarenbeleidsplan in een jaarwerkplan met richtinggevende, toetsbare doelen.

- ▶ Het jaarwerkplan met richtinggevende en toetsbare doelen wordt jaarlijks voorbereid door het dagelijks bestuur (DB), vastgesteld in het Bestuur en goedgekeurd door de Raad van Toezicht. Dit principe is vastgelegd in de statuten, het huishoudelijk reglement en het Handboek van de Stichting.

Vertaling van het jaarwerkplan in een werkbegroting

- ▶ De jaarlijkse begroting, zoals vastgesteld door het bestuur en goedgekeurd door de Raad van Toezicht, wordt nader uitgewerkt in een werkbegroting die rechtstreeks gerelateerd is aan het jaarwerkplan.

Financiële rapportages

- ▶ Het DB bewaakt de bestedingen door middel van financiële rapportages aan het bestuur waarin verslag wordt gedaan van de realisatie van de bestedingen op dat moment.

Verslaglegging op organisatieniveau

- ▶ Het DB stelt jaarlijks een jaarverslag op dat aan het bestuur ter vaststelling wordt voorgelegd en vervolgens aan de Raad van Toezicht ter goedkeuring.

Evaluatie op organisatieniveau

- ▶ Evaluatie van de samenwerking: tijdens de looptijd van een meerjarenbeleidsplan wordt de samenwerking tussentijds geëvalueerd en aan het einde van de periode. De tussentijdse evaluatie is m.n. gericht op effectiviteit van de organisatie en kan leiden tot tussentijdse aanpassing van de organisatie en/of protocollen. De evaluatie aan het einde van de beleidsperiode is m.n. gericht op de voortzetting in de volgende beleidsperiode, zowel wat betreft de inhoud van de samenwerking als de organisatiestructuur.
- ▶ Evaluatie functionarissen: jaarlijks vinden functioneringsgesprekken plaats tussen/met de diverse functionarissen: het functioneren van het DB door het bestuur; het functioneren van de portefeuillehouders door het DB; het functioneren van opdrachtgevers door het DB; het functioneren van de netwerkdirecteur door het DB; het functioneren van de medewerkers van de koepel door de netwerkdirecteur.
- ▶ Evaluatie van de landelijke projecten. De landelijke projecten worden jaarlijks door het bestuur geëvalueerd in een tussenrapportage gedurende het jaar en een eindrapportage in december, als onderdeel van de voortgangsrapportage over de uitvoering van het jaarwerkplan en het meerjarenbeleidsplan. Ieder project wordt afgesloten met een uitgebreide projectevaluatie, dat onderdeel uitmaakt van de eindrapportage aan het bestuur.

Projectbeheer

- ▶ Samenwerkingsovereenkomst: voor elk landelijk project ondertekenen de deelnemende federaties een overeenkomst waarin de taken en verantwoordelijkheden van opdrachtgever, projectleider en projectteam zijn vastgelegd alsmede de verplichtingen van de participanten en de financiële afhandeling. Daarnaast wordt voor ieder landelijk project een projectcontract opgesteld dat dieper ingaat op de projectdefinitie, de activiteiten, begroting en risicomanagement.
- ▶ Financiële en inhoudelijk tussenrapportages vinden plaats zoals vastgelegd in de samenwerkingsovereenkomst en/of zoals bepaald door de subsidieverlener. De rapportages worden ter verantwoording voorgelegd aan de opdrachtgever en gearriveerd in de centrale projectadministratie.
- ▶ Eindrapportage en evaluatie: zoals vastgelegd in het Handboek en/of zoals bepaald door de subsidieverlener. De evaluatie (zowel doelbereik als proces) vindt plaats met de projectdeelnemers en de opdrachtgever. Het DB krijgt het verslag daarvan ter kennisname. Eénmaal per jaar worden leerpunten uit de evaluaties in het bestuur besproken.

3. Optimale relatie met belanghebbenden

De belanghebbenden van de Stichting zijn de twaalf afzonderlijke provinciale Natuur en Milieufederaties. Het feit dat zij allen in alle organen van de Stichting vertegenwoordigd zijn en dat de samenwerking verankerd is in statuten en huishoudelijk reglement, garandeert een optimale relatie.

Stichting De Natuur en Milieufederaties is sinds 1996 beneficiënt van de Nationale Postcode Loterij. Deze relatie dient een wederzijds belang. Jaarlijks wordt een plan gemaakt hoe de Stichting de relatie met de Postcode Loterij wil onderhouden en onder de aandacht wil brengen van het publiek en van bestuur, directies en medewerkers van de samenwerkende Natuur en Milieufederaties. Ook lopende het jaar is er regelmatig contact over concrete acties waar we elkaars doelstelling kunnen versterken.

Als er sprake is van (gedeeltelijke) financiering van samenwerkingsprojecten door derden, zijn deze te beschouwen als belanghebbenden. Het is beleid om de relatie met hen te optimaliseren door professioneel projectmanagement en door zorgvuldigheid bij de vereiste tussentijdse rapportages, de verslaglegging en de financiële afhandeling van projecten.

De Stichting heeft geen publieksfunctie. Voor het geval er toch klachten van het publiek binnenkomen is er wel een klachtenprocedure. Deze staat op de website en is opgenomen in het Handboek. Klachten over individuele Natuur en Milieufederaties worden doorverwezen naar de betreffende federatie.

Bijlage 2

Leden Bestuur en Raad van Toezicht

Leden Bestuur

Het bestuur van de Stichting bestaat uit de directeuren van de 12 Natuur- en Milieufederaties.

In 2020 waren dat de volgende personen:

Dhr. J.W. Lobeek	St. Natuur en Milieufederatie Groningen
Dhr. J.R. van der Werf	St. Friese Milieufederatie
Dhr. R.H. Hoekstra	St. Natuur en Milieufederatie Drenthe
Dhr. M.H. Nijboer	St. Natuur en Milieu Overijssel
Voorzitter AB vanaf 1-9-2018	
Mevr. P. Souwerbren	Vereniging Natuur en Milieu Gelderland
Dhr J.A.C. Hogenboom	St. Natuur en Milieufederatie Utrecht
Mw. V. Dam	Vereniging Natuur en Milieufederatie Flevoland
Dhr. S. Akkerman	Vereniging Milieufederatie Noord-Holland
Dhr. A Ouwehand	St. Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland
Mevr. I. von Harras	Vereniging Zeeuwse Milieufederatie
Lid DB vanaf 1-9-2018	
Mw. F.M. Dingemans	St. Brabantse Milieufederatie
Lid DB/penningmeester vanaf 1-1-2020	
Dhr. A.G.M. Hermanussen	St. Natuur en Milieufederatie Limburg

Leden Raad van Toezicht

In 2020 bestond de Raad van Toezicht uit de volgende leden:

Mw. F. Pérez Salgado	Voorgedragen vanuit de Regio Zuid
Dhr. C.A.M. Stap	Voorgedragen vanuit de Regio Midden, voorzitter
Dhr. J.C.M. de Wit	Voorgedragen vanuit de Regio Noord
Dhr. J. Leentvaar	Extern geworven lid
Mw. S.G.M. van der Pijll	Extern geworven lid

Bijlage 3

Nevenfuncties Bestuur van Stichting De Natuur Milieufederaties in 2020

Bestuur

Naam	Nevenfuncties
Dhr. S. Akkerman	Lid Raad van Advies Keygene Lid Raad van Advies ForFarmers Lid Bestuur Stichting Kringlooptoets Eigenaar van Oliithe – trends en strategie
Dhr. J.W. Lobeek	Lid Raad van Toezicht VCOG Secretaris Coöperatie VanOns U.A. Secretaris Adviescommissie Bedrijfsleven Groningen Bereikbaar (tot 31-12-2020) Lid Raad van Advies A.G.S.R. Gyas
Dhr. A. Ouwehand	Directeur Bespaar Lokaal Directeur CO2-bank Zuid-Holland Lid Adviescommissie Europees fonds voor Maritieme Zaken en Visserij, Ministerie Economische Zaken en Klimaat Lid Comité van Toezicht Kansen voor West (EFRO) Bestuurslid Stichting Nationale Koolstofmarkt
Dhr. J. Hogenboom	Bestuurslid Stichting Gebiedsontwikkeling Utrecht-West Lid DB Gebiedscommissie Utrecht West, waarnemend voorzitter Lid stuurgroep Aanpak Veenweiden Lid stuurgroep Groot Wilnis Vinkeveen Voorzitter stuurgroep Energieneutrale melkveehouderij Lid Gebiedsraad van de coöperatie O-gen (Utrecht oost) Bestuurslid gebiedscommissie Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug Lid bestuur CO2-bank Utrecht
Dhr. M. Nijboer	Lid Raad van Toezicht Deventer en Almelose Montessori Scholen Lid Raad van Toezicht Openbaar Primair Onderwijs Deventer Penningmeester Stichting Climate Campus Voorzitter Stichting Enterprise Innovatiefonds Lid Lokale Advies Raad Etty Hillesum Lyceum Bestuurslid (a.i.) buurtvereniging Havenkwartier Deventer
Mevr. V. Dam	Secretaris Windcoöperatie Andijk
Mevr. P. Souwerbren	Lid Raad van Toezicht Good Fish Foundation Bestuurslid stichting Gemeynt De Es
Dhr. A.G.M. Hermanussen	Voorzitter Stichting Groenhuis Bestuurslid FBE Limburg Bestuurslid Stichting Dorpswijngaard Mariagaarde Initiatiefnemer Probroom

Mevr. F. Dingemans	Algemeen bestuurslid Water Natuurlijk, Regio Noord-Brabant
Dhr. H. van der Werf	Bestuurder van Vrienden van de Friese Milieu Federatie Bestuurder van Stichting Kening

Leden Raad van Toezicht

Naam	Nevenfuncties
Mw. P. Perez Salgado	Unesco Chair in “Knowledge Transfer for Sustainable Development supported by ICTs” aan de Open Universiteit Lid Het Groene Brein Lid Provinciale Commissie Omgevingsvraagstukken Limburg
Dhr. J. Leentvaar	Voorzitter Vereniging Zorgboerderijen Flevoland Voorzitter Raad van Toezicht Stichting Welzijn Lelystad Ambassadeur de Lelystadse Uitdaging Lid Raad van Toezicht Flevolandschap
Mw. S.G.M. van der Pijll	Managing partner Schuttelaar & Partners Lid van de Raad van Toezicht van Streekkeigen Producten Nederland Lid van de Werkveldadviesraad van Avans Hogeschool Bestuurslid van Stichting Noordzeevis uit Scheveningen Bestuurslid Stichting Smart Food Alliance
Dhr. C.A.M. Stap	Eigenaar van Energiepaleis
Dhr. J.C.M. de Wit	Director Knowledge, Innovation & Technology, Tauw group Voorzitter van de raad van toezicht van het kunstenlab Db lid climate campus Db lid rct gelderland Db lid Deventer Jan Terlouwlezing

Excursie van het Netwerk Goed Boeren (initiatief van Brabantse Milieufederatie en FoodUp Brabant) naar boerenbedrijf Den Elshorst dat weidevarkens houdt. Foto: Erik van der Burgt

Deel II

Financieel jaarverslag

2020

*Samen voor mooie en
duurzame provincies*

**de natuur en
milieufederaties**

5 Jaarrekening 2020

5.1 Balans per 31 december 2020

(Na verwerking resultaatbestemming)

		31 december 2020	31 december 2019
ACTIVA	Ref.	€	€
Vaste activa	1	20.954	41.909
Kortlopende vorderingen en overlopende activa	2	2.459.537	2.543.546
Liquide middelen	3	4.015.396	4.466.836
TOTAAL ACTIVA		6.495.887	7.052.291
PASSIVA			
Reserves en fondsen			
Reserves:			
Continuïteitsreserve	4	400.000	350.000
Bestemmingsreserve	5	2.250.000	2.250.000
Overige reserves	6	176.525	163.435
		2.826.525	2.763.435
Kortlopende schulden	7	3.669.362	4.288.856
TOTAAL PASSIVA		6.495.887	7.052.291

5.2 Staat van baten en lasten over 2020

		werkelijk 2020	begroting 2020	werkelijk 2019
BATEN	Ref.	€	€	€
Baten van loterijorganisaties	8	3.020.391	2.922.000	2.622.631
Baten van subsidies van overheden	9	962.957	1.035.000	743.487
Som van de geworven baten		3.983.348	3.957.000	3.366.118
Baten andere organisaties zonder winststreven	10	65.585	-	29.375
Baten voor de tegenprestatie voor de levering van diensten	11	54.213	75.000	52.115
Overige baten		27.392	-	14.609
SOM DER BATEN		4.130.538	4.032.000	3.462.217
LASTEN				
Besteed aan doelstellingen:				
Organisatie van de samenwerking	12	365.034	344.320	254.297
Activiteiten van de samenwerking	13	87.688	174.100	111.890
Samenwerkingsprojecten	14	1.993.513	1.949.560	1.318.917
Bijdragen aan milieucentra	15	140.400	187.200	214.000
Bijdragen aan natuur- en milieu-federaties	16	1.416.000	1.416.000	1.416.000
		4.002.636	4.071.180	3.315.104
Werving baten	17	-	-	-
Beheer en administratie	18	61.543	80.820	64.077
Som der lasten		4.064.179	4.152.000	3.379.181
Saldo financiële baten en lasten	19	3.269-	-	1.786-
RESULTAAT		63.090	120.000-	81.250
Resultaat bestemming				
Toevoeging/onttrekking aan:				
Continuïteitsreserve		50.000	-	-
Overige reserves		13.090	120.000-	81.250
		63.090	120.000-	81.250

5.3 Kasstroomoverzicht 2020

	2020	2019
	€	€
Resultaat	63.090	81.250
Afschrijvingen	20.955	20.955
Mutatie bestemmingsreserve (buiten resultaatsbestemming)	-	-
Verandering in werkkapitaal:		
Mutatie vorderingen	84.009	120.526-
Mutatie kortlopende schulden	619.494-	3.711.062
Kasstroom uit operationele activiteiten	451.440-	3.692.741
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-	-
	451.440-	3.692.741
Stand liquide middelen per 31 dec	4.015.396	4.466.836
Stand liquide middelen per 1 jan	4.466.836	774.095
	451.440-	3.692.741

Dit kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode

Excursie in het kader van het [project Strokenteelt](#), waarbij landbouworganisaties en natuur- en milieuorganisaties samenwerken aan een toekomstbestendige landbouw in Zeeland. Foto: Melissa Ernst

5.4 Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

Algemeen

Stichting De Natuur en Milieufederaties is gevestigd te Utrecht, Arthur van Schendelstraat 600, 3511 MJ.

De doelstelling van de stichting is:

- ▶ het versterken van het werk en de positie van de provinciale Natuur- en Milieufederaties in de diverse provincies door het samenwerken, door het uitwisselen van informatie, kennis en inzicht en door het coördineren van gezamenlijke belangenbehartiging.
- ▶ het verkrijgen en beheren van gelden om daarmee de activiteiten van de provinciale Natuur- en Milieufederaties financieel te ondersteunen ten behoeve van het behartigen van de belangen van natuur en milieu.
- ▶ voorts al hetgeen met één en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin des woords.

Inrichting jaarrekening

De jaarrekening is ingericht conform de Richtlijn Fondsenwervende Organisaties (RJ 650).

Grondslagen voor waardering

Vaste activa

De vaste activa worden gewaardeerd tegen aanschafprijs onder aftrek van een lineaire afschrijving.

Overige activa en passiva

Overige activa en passiva worden gewaardeerd op nominale waarde.

Grondslagen van resultaatbepaling

"Het resultaat wordt bepaald als verschil tussen de baten beschikbaar voor doelstelling en de bestedingen over het jaar. De baten worden verantwoord in het jaar waar deze betrekking op hebben. Voorzover de baten gebruikt worden voor de (mede)financiering van projecten worden zij verantwoord in de verslagperiode waarin de projectkosten worden gemaakt. Niet bestede projectgelden worden op de balans geactiveerd als nog te besteden projectgelden. De kosten worden toegerekend aan de verslagperiode waarop zij betrekking hebben. "

Klimaatbuffer Onlanden bij Groningen.

5.5 Toelichting op de balans per 31 december 2020

	31 december 2020	31 december 2019
ACTIVA	€	€
1. Immateriële vaste activa		
Aanschafwaarde	104.774	104.774
Cumlatieve afschrijvingen	62.865	41.910
Boekwaarde per 1 januari	41.909	62.864
Investering	-	-
Afschrijving	20.955	20.955
Boekwaarde per 31 december	20.954	41.909

De gehele investering betreft een investering in een CRM-systeem. Het jaar 2016 is het eerste jaar van investering. Het afschrijvingspercentage bedraagt 20% per jaar. Begin 2017 is het CRM-systeem in gebruik genomen en vanaf dat moment is er afgeschreven op het volledige investeringsbedrag. Het volledige investeringsbedrag betreft de aanschafwaarde van het CRM-systeem minus bijdragen van de 12 provinciale natuur en milieufederaties. De afschrijvingen zijn verantwoord bij de samenwerkingsprojecten als "gezamenlijk CRM".

2. Kortlopende vorderingen en overlopende activa

De post kan als volgt worden toegelicht:

Loterijgelden Nationale Postcodeloterij	2.250.000	2.250.000
Leningen	50.000	60.000
Debiteuren	21.880	40.767
Te ontvangen omzetbelasting	4.786	3.813
Nog te ontvangen bedragen	119.282	180.019
Vooruitbetaalde bedragen	13.589	8.947
	2.459.537	2.543.546

Met ingang van boekjaar 2017 wordt er per einde van het jaar een vordering opgenomen op de Nationale Postcodeloterij. Het bedrag betreft de toezegging van Nationale Postcodeloterij op basis van een meerjarige overeenkomst. De bron van het bedrag ligt bij de loterijgelden van die door de Nationale Postcodeloterij in een vorig jaar zijn ontvangen. Het bedrag bij leningen (€ 50.000) betreft een renteloze lening aan de natuur en milieufederatie Noord-Holland, welke begin 2017 is verstrekt en in termijnen zal worden terugbetaald. Van de post "nog te ontvangen bedragen" heeft € 116.457 betrekking op een diverse nog te ontvangen subsidies en overige bijdragen ten behoeve van projecten.

(Vervolg Toelichting op de balans per 31 december 2020)

	31 december 2020	31 december 2019
	€	€
3. Liquide middelen		
Triodos zakelijke rekening	220.183	2.388.961
Triodos zakelijke spaarrekening	249.990	-
ASN sparen zakelijk	3.545.223	2.077.875
	4.015.396	4.466.836

Deze bedragen zijn direct opeisbaar.

PASSIVA**Reserves**

De reserves van de stichting bestaan uit een continuïteitsreserve, mogelijke bestemmingsreserves en een overige reserve. De stichting streeft naar het aanhouden van een zo klein mogelijk eigen vermogen, rekening houdend met onderstaande doelstellingen. Over de hoogte van de bestemmingsreserves besluit het bestuur. Indien, na bepaling van de bestemmingsreserves, de continuïteitsreserve het gewenste niveau heeft bereikt wordt een eventueel resterend positief resultaat toegevoegd aan de overige reserve. Deze overige reserve wordt in het daaropvolgende jaar bestemd, zodat het eigen vermogen zoveel mogelijk beperkt blijft tot een continuïteitsreserve om de continuïteit te waarborgen. De zorg voor continuïteit is te onderscheiden in:

- Waarborgen dat de kosten van de werkorganisatie voor minstens een half jaar gedragen kunnen worden bij (deels) wegvalende financiering.
- Opvangen van onvoorziene uitgaven.
- Opvangen van tegenvallers bij projecten (overschrijding van projectbegrotingen is uiteraard geen beleid).

Gestreefd wordt naar een continuïteitsreserve ter grote van € 400.000.

Tot en met 2019 was het beleid om de continuïteitsreserve in drie delen te onderscheiden, waarbij het totaal van deze drie delen € 350.000 bedroeg. Dit onderscheid wordt in deze jaarrekening niet meer gemaakt en tevens heeft er in 2020 een toevoeging aan de continuïteitsreserve plaatsgevonden van € 50.000. De bestemmingsreserve betreft de bate van de Nationale PostcodeLoterij, die in het volgend jaar door de stichting ontvangen en besteed wordt. Voor 2020 betreft dit loterijgelden die door de Nationale PostcodeLoterij in 2020 verworven zijn en die conform de richtlijn 650 betrekking hebben op het verslagjaar van de stichting. Op de balans is dan ook een vordering op de Nationale PostcodeLoterij opgenomen voor hetzelfde bedrag. Het beleid met betrekking tot de Overige Reserves is om deze gelden in principe in het daaropvolgende jaar te bestemmen, zodat het eigen vermogen zoveel mogelijk beperkt blijft tot een continuïteitsreserve en de genoemde bestemmingsreserve.

De mutaties in de reserves kunnen als volgt worden toegelicht:

4. Continuïteitsreserve

Continuïteitsreserve

Stand per 1 januari	350.000	350.000
Onttrekking/toevoeging boekjaar	50.000	-
Stand per 31 december	400.000	350.000

(Vervolg Toelichting op de balans per 31 december 2020)

	31 december 2020	31 december 2019
	€	€
5. Bestemmingsreserve		
Stand per 1 januari	2.250.000	2.250.000
Onttrekking/toevoeging boekjaar	-	-
Stand per 31 december	2.250.000	2.250.000
6. Overige reserves		
Stand per 1 januari	163.435	82.185
Mutatie boekjaar (n.a.v. resultaatverdeling)	13.090	81.250
Stand per 31 december	176.525	163.435
7. Kortlopende schulden		
Crediteuren	52.365	159.746
Belastingen en premies sociale verzekering	8.985	7.139
Reservering vakantiegeld	15.498	10.006
Pensioenpremies	8.309	5.444
Nog te besteden gelden Nationale Postcode Loterij projecten (1)	2.859.297	3.610.019
Nog te besteden projectgelden uit jaarlijkse bijdrage van de Nationale Postcode Loterij	108.984	128.652
Nog te besteden projectgelden overig (2)	242.151	14.993
Nog te betalen bedragen aan federaties	275.463	291.562
Verplichting verlofdagen	5.930	1.236
Overige nog te betalen bedragen	92.380	60.059
	3.669.362	4.288.856

(1) Het betreft een bedrag van € 1.140.161 voor het project Energietuinen en € 1.719.136 voor project Plan Boom.

(2) De hier vermelde bedragen betreffen ontvangen gelden in 2020 of eerder maar waarvan de realisatie in 2021 of later plaats vindt.

(Vervolg toelichting op de balans per 31 december 2020)

Verbonden partijen

"Het Algemeen Bestuur van Stichting De Natuur en Milieufederatie wordt sinds 7 oktober 2009 gevormd door de twaalf directeuren van de natuur- milieufederaties. Voor deze functie ontvangen de bestuursleden geen vergoedingen.

Stichting De Natuur en Milieufederaties verricht betalingen aan de afzonderlijke federaties in verband met uitgevoerde activiteiten of vergoeding van materiële zaken die in het teken staan van de doelstellingen Organisatie van de samenwerking, Activiteiten van de samenwerking, Samenwerkingsprojecten en Bijdragen aan natuur en milieufederaties. Hieronder zijn overzichten opgenomen van de vorderingen van en schulden aan de natuur- en milieufederaties die per balansdatum open staan. "

	31 december 2020	31 december 2019
	€	€
Te ontvangen van de natuur- en milieufederaties per 31 december 2020 m.b.t. debiteurensaldo		
Stichting Friese Milieufederatie	1.168	403
Stichting Natuur en Milieufederatie Drenthe	1.168	1.500
Stichting Natuur en Milieu Overijssel	-	1.209
Stichting Natuur en Milieu Gelderland	1.333	1.903
Vereniging Natuur en Milieufederatie Noord-Holland	1.083	784
Stichting Natuur en Milieufederatie Utrecht	333	760
Stichting Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland	1.083	-
Stichting Brabantse Milieufederatie	333	806
Vereniging ZMf	333	-
Stichting Milieufederatie Limburg	248	403
	7.082	7.768

Vooruitbetaalde bedragen aan de natuur- en milieufederaties per 31 december 2020 als overlopende activa

Vereniging Natuur en Milieufederatie Noord-Holland	13.589	8.746
Stichting Natuur en Milieufederatie Drenthe	-	267
	13.589	9.013

(Vervolg toelichting op de balans per 31 december 2020)

	31 december 2020	31 december 2019
	€	€
Verschuldigd per 31 december 2020 aan natuur en milieufederaties m.b.t. crediteurensaldo		
Stichting Friese Milieufederatie	3.920	-
Stichting Natuur en Milieufederatie Drenthe	1.160	-
Stichting Natuur en Milieu Overijssel	326	1.000
Stichting Natuur en Milieu Gelderland	2.650-	-
Vereniging Natuur en Milieufederatie Noord-Holland	21.780	22.288
Stichting Milieufederatie Limburg	540	-
	25.076	23.288

Verschuldigd per 31 december 2020 aan natuur- en milieufederaties m.b.t. de post "nog te betalen posten"

Stichting Natuur en Milieufederatie Groningen	23.307	3.360
Stichting Friese Milieufederatie	10.587	44.745
Stichting Natuur en Milieufederatie Drenthe	8.171	-
Stichting Natuur en Milieu Overijssel	30.269	28.801
Stichting Natuur en Milieu Gelderland	40.800	10.870
Vereniging Natuur en Milieufederatie Flevoland	5.124	10.270
Vereniging Natuur en Milieufederatie Noord-Holland	17.417	37.840
Stichting Natuur en Milieufederatie Utrecht	68.462	61.829
Stichting Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland	13.186	36.452
Vereniging ZMf	16.280	18.920
Stichting Brabantse Milieufederatie	35.185	34.680
Stichting Milieufederatie Limburg	6.675	3.795
	275.463	291.562

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

De Natuur en Milieufederaties heeft een huurovereenkomst met de Natuur en Milieufederatie Utrecht (NMU) waarbij jaarlijks de huurperiode met een jaar verlengd kan worden. De NMU berekent de huurlasten door o.b.v. de verhouding van de personele bezetting. In 2020 is aldus een bedrag van € 22.660 in rekening gebracht. Voor 2021 wordt uitgegaan van een zelfde bedrag.

5.6 Toelichting op de staat van baten en lasten over 2020

	werkelijk 2020	begroot 2020	werkelijk 2019
	€	€	€
8. Baten van Loterijorganisaties			
Baten Nationale Postcode Loterij:			
Jaarlijkse bijdrage	2.250.000	2.250.000	2.250.000
NPL gelden uit nog te besteden projectgelden	19.669	-	72.650
Bijdrage vanuit opnamen "De Kluis"	-	-	10.000
Bijdrage voor project Energietuinen	310.608	267.000	199.231
Bijdrage voor project Plan Boom	440.114	405.000	90.750
	3.020.391	2.922.000	2.622.631

Tussen de Nationale Postcode Loterij en Stichting De Natuur en Milieufederaties is een overeenkomst tot 31 december 2020 gesloten, waarin bepaald is dat Stichting De Natuur en Milieufederaties als beneficiënt zal delen in de opbrengst van de loterij. Tevens is hierover inmiddels voor de periode van 1 januari 2021 tot en met 31 december 2025 een nieuwe overeenkomst getekend.

Naast de reguliere bijdrage, op grond van de overeenkomst, van de Nationale Postcode Loterij wordt deze post aangevuld met baten uit voorgaande jaren als dekking van de kosten die in het boekjaar zijn gemaakt voor de verschillende samenwerkingsprojecten en verminderd met het deel van de bijdrage die in een volgend jaar als dekking wordt verantwoord. Dit op grond van de systematiek dat een bijdrage volledig wordt opgenomen in het jaar van toekenning waarbij voor het niet bestede deel een post wordt opgenomen onder de noemer 'nog te besteden projectgelden' die onder de kortlopende schulden wordt verantwoord. In 2020 gaat het om € 19.669.

Voor het project Energietuinen heeft de Nationale Postcode Loterij een bedrag beschikbaar gesteld van € 1.650.000. Het project is in 2019 gestart en heeft een looptijd van 5 jaar. In 2020 is € 310.608 hiervan besteed.

Voor het project Plan Boom heeft de Nationale Postcode Loterij een bedrag beschikbaar gesteld van € 2.250.000. Het project is in 2019 gestart en heeft een looptijd van 4 jaar. In 2020 is hiervan € 440.114 besteed.

9. Baten van subsidies van overheden

Ministerie van Binnenlandse Zaken	741.300	730.000	719.287
Provincie Utrecht	214.246	230.000	24.200
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat	7.411	-	-
Niet gespecificeerd	-	75.000	-
	962.957	1.035.000	743.487

(Vervolg toelichting op de staat van baten en lasten over 2020)

Het vermelde bedrag van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties betreft subsidie voor het Programma Participatiecoalitie. Penvoerder van dit project is de stichting HIER klimaatbureau. Deze gelden zijn door de 12 provinciale organisaties en de koepel gebruikt om ondersteuningsprogramma's te bieden in het kader van het Klimaatakkoord op de terreinen van regionale energie strategieën en aardgasvrije wijken. Voor het project "Valuta voor Veen" heeft de provincie een subsidie vestrekt van € 425.000. Dit project loopt tot en met 2021. In 2020 bedroegen de gemaakte kosten € 214.246. Verder nemen de Natuur en Milieufederaties deel aan het door de Europese Unie gefinancierde project Life IP Delta Nature. Voor de duur van 5 jaar ontvangt de stichting hiervoor € 22.500. In 2020 is daarvan € 7.411 besteed. Penvoerder van dit project is de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.

	werkelijk 2020	begroot 2020	werkelijk 2019
	€	€	€
10. Baten van andere organisaties zonder winststreven			
Staatsbosbeheer	33.071	-	20.563
Wereld Natuur Fonds	11.602	-	4.406
Fachagentur Nachachsende Rohstoffe	9.310	-	-
Natuurmonumenten	5.930	-	4.406
Landschappen NL	2.836	-	-
Vogelbescherming	2.836	-	-
	65.585	-	29.375

De bijdrage van Fachagentur Nachachsende Rohstoffe is bestemd voor het project "All things bio". De overige hierboven bovengenoemde bijdragen zijn beschikbaar gesteld ten behoeve van het project "Klimaatbuffers Ambassadeurs".

11. Baten als tegenprestatie voor de levering van diensten

Tennet	15.175	-	-
Verkoop boompakketten Plan Boom	14.381	-	-
FATER	13.157	-	26.035
RVO	9.000	-	13.700
Vattenfal	2.500	-	10.000
Baten Nacht van de Nacht	-	-	2.380
niet gespecificeerd	-	75.000	-
	54.213	75.000	52.115

Van 2018 tot en met 2021 voert De Natuur en Milieufederaties een project uit in opdracht van FATER. Dit project heeft als doel het succesvol laten sluiten van de luierringloop te bevorderen, o.a. middels onderzoek naar de sociale acceptatie van de luierringloop in de regio Amsterdam. Voor de Rijksdienst van Ondernemend Nederland werd in 2019 en 2020 de opdracht "Aan de slag met regionale kennisuitwisseling over stadshout" uitgevoerd. Verder is er een bijdrage ontvangen van Vattenfal t.b.v. Nacht van de Nacht. Voor Tennet wordt de opdracht "ecologische netinassing" uitgevoerd.

(Vervolg toelichting op de staat van baten en lasten over 2020)

	werkelijk 2020	werkelijk 2019
	€	€
14. Samenwerkingsprojecten		
Personeelskosten	63.887	43.659
Huisvestingskosten	3.399	2.912
Bureaunkosten	433	397
Materiële projectkosten, inclusief personele inzet van de federaties:		
Participatiecoalitie	741.300	719.287
Plan Boom	456.763	90.750
Energietuinen	310.608	199.231
Valuta Voor Veen	214.246	24.200
Programma Energie	59.815	40.920
Ambassadeurs Klimaatbuffers	56.276	29.376
Circulaire economie	52.232	44.946
Nacht van de Nacht	50.850	55.167
Natuurinclusieve landbouw	49.928	46.539
Voedselcampagne / Good Food Club	36.159	46.083
Gezamenlijk CRM	20.955	20.955
Ecologische netinpassing	15.175	-
Embraced (luier project)	13.157	26.035
All things bio	9.310	-
Omgevingswet	9.003	-
Stadshout	9.000	13.700
Life Delta Natuur	7.411	-
Gezamenlijke intranet en websites	3.866	2.020
Samenwerking aardgasvrij	-	14.600
Nazorg Milieustudie Wind op Land	-	1.800
Klimaat en Energie	-	1.600
af: inzet koepel NMF (iv.m. dubbeltelling)	190.260-	105.260-
	1.993.513	1.318.917

(Vervolg toelichting op de staat van baten en lasten over 2020)

	werkelijk 2020	begroot 2020	werkelijk 2019
	€	€	€
19. Saldo financiële baten en lasten			
Ontvangen rente	13	-	348
Betaalde rente	2.762-	-	1.822-
Bankkosten	520-	-	312-
	3.269-	-	1.786-

5.7 Specificatie en verdeling kosten naar bestemming

	Doelstelling									
	12	13	14	15	16	17	18			
	Organisatie van de samenwerking	Activiteiten van de samenwerking	Samenwerkingsprojecten	Bijdragen milieucentra	Bijdragen milieufederaties	Werving baten	Beheer en administratie	Totaal 2020	Begroot 2020	Werkelijk 2019
Bijdrage aan milieucentra				140.400				140.400	187.200	214.000
Bijdrage aan milieufederaties					1.416.000			1.416.000	1.416.000	1.416.000
Personeelskosten	340.733		63.887				21.296	425.916	410.400	291.060
Huisvestingskosten	18.128		3.399				1.133	22.660	16.000	19.411
Bureaunkosten	2.310		433				144	2.887	4.000	2.647
Accountantskosten							9.958	9.958	9.800	10.979
Overige organisatiekosten	3.864							3.864	3.500	3.803
Bestuurskosten							29.012	29.012	46.000	37.442
Samenwerking milieufederaties		40.211						40.211	55.000	66.785
Communicatiekosten		21.952						21.952	25.000	13.183
Overige samenwerkingskosten		25.525						25.525	94.100	31.922
Materiële projectkosten			1.925.794					1.925.794	1.885.000	1.271.949
	365.034	87.688	1.993.513	140.400	1.416.000	-	61.543	4.064.179	4.152.000	3.379.181

De uitgaven van de Stichting zijn te verdelen over vijf categorieën doelstellingen, namelijk:

- ▶ Organisatie van de samenwerking. Dit betreft kosten van het bureau van de Stichting.
- ▶ Activiteiten van de samenwerkende 12 natuur en milieufederaties: activiteiten die ondernomen worden om de samenwerking te organiseren en te ondersteunen, maar die niet direct te maken hebben met de inrichting en beheer van de organisatie.
- ▶ Samenwerkingsprojecten
- ▶ Bijdragen aan milieucentra
- ▶ Bijdragen aan milieufederaties

De toerekening van de uitvoeringskosten aan de doelstellingen vindt plaats op basis van werkelijk gemaakte kosten. De personele kosten worden toegerekend op basis van een schatting van het aantal werkelijk bestede uren. Daarbij wordt uitgegaan dat 80% van de tijd van het personeel besteed wordt aan Organisatie van de samenwerking, 15% aan samenwerkingsprojecten en 5% aan beheer en administratie.

Alle overheadkosten, zijnde de kosten voor personele ondersteuning van de samenwerking, de huisvestings- en bureaunkosten naar rato van de uren personeel die ingezet worden voor de ondersteuning van de samenwerking, en de overige organisatiekosten, worden toegerekend aan de Organisatie van de samenwerking.

Het financiële resultaat van 2020 komt uit op € 63.090 positief. Begroot was een negatief resultaat van € 120.000, een verschil van € 183.090. Dit verschil wordt voornamelijk verklaard door:

- ▶ Het stopzetten van de financiering aan het Milieucentrum Utrecht ter grootte van € 46.800.
- ▶ Aan acquisitie is € 16.000 minder uitgegeven. Deels doordat medewerkers werk zelf hebben opgepakt in plaats van uit te besteden en deels doordat een aantal acquisitietrajecten zijn doorgeschoven naar 2021.
- ▶ De vergoeding aan de federaties voor ons Dagelijks Bestuur bedroeg ongeveer € 11.000 minder dan begroot.
- ▶ Aan gezamenlijke scholing en deskundigheidsbevordering is dit jaar zo'n € 24.000 minder besteed dan begroot.
- ▶ Er zijn door COVID-19 minder fysieke bijeenkomsten geweest, wat tot een besparing van € 11.000 heeft geleid.
- ▶ Het uitstellen van gezamenlijke ontwikkelingen in de bedrijfsvoering (€ 33.000).
- ▶ Eind 2020 is een onverwachte gift van € 25.000 ontvangen.
- ▶ Diverse kleinere mee- en tegenvallers.

In 2020 had de stichting een gemiddelde personeelsbezetting van 4,3 fte. Er waren medewerkers in dienst voor de volgende functies:

functie	uren gemiddeld per week	periode	
netwerkdirecteur	32	1-jan-2020	31-dec-2020
netwerksecretaris	26	1-jan-2020	31-dec-2020
secretariaat / communicatie	32	1-jan-2020	31-dec-2020
communicatie	24	1-jan-2020	31-dec-2020
coördinator participatiecoalitie	18	1-jan-2020	31-dec-2020
coördinator landbouw	16	7-jul-2020	31-dec-2020
medewerker klimaat en energie	25	1-jan-2020	31-dec-2020

Daarnaast zijn functionarissen door de stichting ingehuurd.

Verantwoording bezoldiging directie en toezichthouders

Stichting De Natuur en Milieufederaties had in 2020 geen bezoldigd bestuur. Bestuurlijke taken worden gedaan door directeuren van de 12 aangesloten Natuur- en Milieufederaties binnen de tijd dat zij zijn aangesteld bij de eigen organisatie. Het toezichthoudende orgaan (Raad van Toezicht) bestaat uit 5 leden: 3 leden op voordracht van de Natuur en -Milieufederaties uit de regio's Noord, Midden, Zuid en 2 extern geworven leden. Zij ontvangen geen bezoldiging.

De directie werd in 2020 gevormd door mevr. J. van de Pas. Er was een dienstverband met haar voor 32 uur per week. Het Algemeen Bestuur heeft het bezoldigingsbeleid, de hoogte van de directiebeloning en de hoogte van andere bezoldigingscomponenten vastgesteld. Het beleid wordt periodiek geactualiseerd. De laatste evaluatie was in 2020. Bij de bepaling van het bezoldigingsbeleid en de vaststelling van de beloning volgt De Natuur en Milieufederaties de Regeling beloning directeuren van goededoelenorganisaties (zie www.goededoelennederland.nl). De regeling geeft aan de hand van zwaartecriteria een maximumnorm voor het jaarinkomen. De weging van de situatie bij De Natuur en Milieufederaties vond plaats door het AB. Dit leidde tot een zogenaamde BSD-score van 315 punten met een maximaal jaarinkomen van EUR 88.310 (1 FTE/12 mnd.). Het voor de toetsing relevante werkelijke jaarinkomen van de directie bedroeg voor J. v.d. Pas (0,84 FTE/12 mnd) € 74.366. Het werkelijk jaarinkomen (€ 69.080) bleef binnen het geldende maximum. Tevens valt de totale bezoldiging binnen de WNT-norm van € 201.000 (fulltime) zoals deze voor het jaar 2020 geldt.

	2020	2019
	€	€
Naam	J. van de Pas	J. van de Pas
Functie	netwerkdirecteur	netwerkdirecteur
Duur dienstverband in	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	0,84	0,84
Dienstbetrekking	ja	ja
Individueel WNT-maximum	169.263	163.368
Bezoldiging		
Beloning (= jaarinkomen)	69.080	67.727
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn (pensioen wg-deel)	10.653	9.549
Subtotaal	79.733	77.276
-/- Inverschuldigd betaald bedrag	-	-
Totaal bezoldiging	79.733	77.276

Er zijn in 2020 geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt aan leden van de Raad van Toezicht, leden van het bestuur of directie.

Besteding aan de doelstelling

	2020	2019
	€	€
Doelbestedingspercentage van de baten		
Bestedingen aan de doelstellingen	4.002.636	3.315.104
Som der baten	4.130.538	3.462.217
Som der lasten	4.064.179	3.379.181
Bestedingen aan de doelstellingen / som der baten:	96,9%	95,8%
Bestedingen aan de doelstellingen / som der lasten:	98,5%	98,1%
Fondsenwervingspercentage		
Kosten eigen fondsenwerving / baten eigen fondsenwerving:*	0,0%	0,0%
Percentage beheer en administratie		
Kosten beheer en administratie	61.543	64.077
Som der lasten	4.064.179	3.379.181
Kosten beheer en administratie / som der lasten:	1,5%	1,9%

* Stichting De Natuur en Milieufederaties is geen fondsenwervende instelling, maar kanspelbegunstigde. De stichting doet in het algemeen geen beroep op de publieke offervaardigheid.

Foto: Erik van der Burgt

6 Overige gegevens

6.1 Vaststelling en goedkeuring

De jaarrekening 2020 is door het bestuur vastgesteld in de vergadering van 24 juni 2021.

6.2 Statutaire bepaling resultaatbestemming

In de statuten van de stichting zijn geen bepalingen opgenomen omtrent de bestemming van het resultaat.

6.3 Resultaatbestemming

Het bestuur stelt de resultaatbestemming vast overeenkomstig de resultaatverdeling zoals opgenomen in de staat van baten en lasten.

6.4 Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich na balansdatum geen gebeurtenissen voorgedaan die hier vermeld dienen te worden.

6.5 Controleverklaring

De Jong
Accountancy & Financieel Management

IBAN Nr. NL33 INGB 0660 3535 04
BTW NL 8095.05.691.B01
KvK Noord Nederland 01091151

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur van
Stichting De Natuur en Milieufederaties te Utrecht

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2020

Ons oordeel
Wij hebben de jaarrekening 2020 van Stichting De Natuur en Milieufederaties te Utrecht gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting De Natuur en Milieufederaties per 31 december 2020 en van het resultaat over 2020 in overeenstemming met de Richtlijn 650 Fondsenwervende Instellingen.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2020;
2. de staat van baten en lasten over 2020; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel
Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het Controleprotocol WNT 2020 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting De Natuur en Milieufederaties zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- overige gegevens;
- bijlage 7.1 Overzicht betalingen in 2020 van de Stichting De Natuur en Milieufederaties aan de twaalf provinciale Natuur en Milieufederaties.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag, in overeenstemming met RJ 650.

Burgemeester Wuiteweg 58 F: 0512 - 586 890
9203 KM Drachten E: info@dejongafm.nl
T: 0512 - 586 898 I: www.dejongafm.nl

Persoonlijke Professionals met Passie

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het Bestuur en de Raad van Toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ 650 en de bepalingen krachtens de WNT. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening. De Raad van Toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Controleprotocol WNT 2020, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op

de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de met governance belaste personen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Drachten, 24 juni 2021
De Jong AFM B.V.

J.D. de Jong AA

7 Bijlagen financieel jaarverslag

7.1 Overzicht betalingen in 2020 van de Stichting De Natuur- en Milieufederaties aan de twaalf provinciale Natuur en Milieufederaties

BEGROTINGSPOST	NMFG	FMF	NMFD	NMO	GNMF	NMFF	NMNH	NMU	NMZH	ZMf	BMF	NMFL	TOTAAL
B2001 Bijdrage 2020	118.000	118.000	118.000	118.000	118.000	118.000	118.000	118.000	118.000	118.000	118.000	118.000	1.416.000
AC1902 Dagelijks Bestuur				16.240						6.400			22.640
AC1915 Portefeuillehouders		4.400		-480	3.000		4.400	1.980	860		3.200		17.360
AC1921 Relatiebeheer NPL en projectontwikkeling					800			4.000					4.800
OR1911 Huisvesting								4.207					4.207
PR2011 Huisvesting								22.660					22.660
PR1621 Life Delta Natuur				5.264									5.264
PR1721 Embraced-project							21.780						21.780
PR1806 Inventarisatie Alliander						726							726
PR1811 Samenwerking Aardgasvrij								10.000	10.000				20.000
PR1901 Energie	5.000	1.000		1.000	1.000	1.000	1.000		1.000	1.000	1.000	1.000	14.000
PR1902 Natuurinclusieve landbouw	560	1.160	4.920	1.160	760	560	12.000	560	560	1.040	3.800	560	27.640
PR1904 Nacht van de Nacht								10.618					10.618
PR1910 Circulaire Economie		960	960	960	960	960	4.000	7.600	1.440	600	960	960	20.360
PR1914 Participatiecoalitie		17.375	7.050	12.650		5.850	18.440	11.600	19.842	7.255	25.100	1.275	126.437
PR1915 Klimaat en Energie					1.600								1.600
PR1917 Voedselcampagne - Good Food Club			1.320		2.400			7.920					11.640
PR1918 Ambassadeurs Klimaatbuffers	2.700	3.400		17.400	3.400	2.300	2.700	3.100	2.700	2.625	2.700		43.025
PR2001 Energie	1.000	1.000	2.000	1.000	1.000	1.000	1.000	7.400	1.000	1.000	1.000	1.000	19.400
PR2003 Plan Boom	15.000	15.000	15.000	15.000	27.800	15.000	15.000	35.000	15.000	15.000	15.000	15.000	212.800
PR2004 Nacht van de Nacht				1.000				9.000					10.000
PR2005 Valuta voor Veen	540	157.590		46.350			35.100	40.320	36.360				316.260
PR2010 Circulaire Economie	960	6.960	1.760	960	960	480	1.920	6.960	800	960	800	800	24.320
PR2011 Energietuinen			34.000	32.000				52.500			22.000		140.500
PR2014 Participatiecoalitie	25.600	25.600	25.600	33.600	67.040	25.600	40.240	56.000	75.200	25.600	50.000	33.600	483.680
PR2018 Ambassadeurs Klimaatbuffers	2.313	1.156		5.643	1.156	1.156	2.313	2.313	2.313	2.313	1.156		21.832
Overig		870	273	363			11.633				272		13.411
Aflossing lening							-10.000						-10.000
TOTAAL	171.673	354.471	210.883	308.110	229.876	172.632	279.526	411.738	285.075	181.793	244.988	172.195	3.022.960

Stichting De Natuur en Milieufederaties

Arthur van Schendelstraat 600

3511 MJ Utrecht

www.natuurenmilieufederaties.nl

Vormgeving: www.invloedontwerp.nl

Met het project Heuvelrugtuinen van Natuur en Milieufederatie Utrecht, IVN en Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug worden bewoners in de omgeving van het Nationaal Park gemotiveerd om hun eigen tuin en buurt groener te maken.

*Samen voor mooie en
duurzame provincies*

**de natuur en
milieufederaties**